

Broedvogels van de Prunjepolder in 2008

Jan-Willem Vergeer, Mark Hoekstein & Gijs van den Ende

SOVON-inventarisatierapport 2009/07
Dit rapport is samengesteld in opdracht van
Staatsbosbeheer, regio Zuid

Broedvogels van de Prunje in 2008

Jan-Willem Vergeer, Mark Hoekstein & Gijs van den Ende

SOVON-inventarisatierapport 2009/07
Dit rapport is samengesteld
in opdracht van
Staatsbosbeheer, regio Zuid

Colofon

© SOVON Vogelonderzoek Nederland/ Staatsbosbeheer, regio Zuid. Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer, regio Zuid

SOVON Vogelonderzoek Nederland
Rijksstraatweg 178
6523 DG Beek-Ubbergen
e-mail: info@sovon.nl

tekst: Jan-Willem Vergeer, Mark Hoekstein & Gijs van den Ende
foto's: Mark Hoekstein (MH) & Jan-Willem Vergeer (JWV). Foto Visdief voorzijde: Hans Gebuis
figuren: Dries Oomen & Lara Marx
lay-out: Peter Eekelder

Wijze van citeren: Vergeer J.W. & Hoekstein M. & Ende G. van den. 2009. Broedvogels van de Prunje in 2008. SOVON-inventarisatierapport 2009/07. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.

ISSN 1382-6247

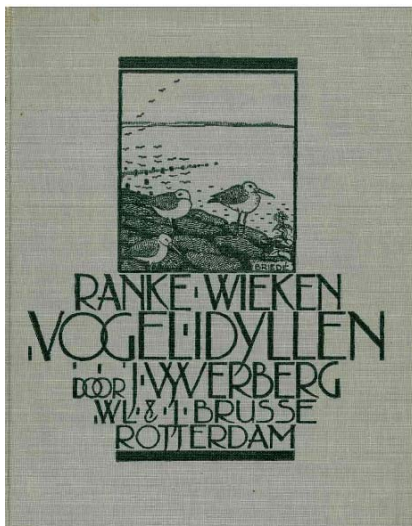
Inhoud

1. Inleiding	5
2. Gebiedsbeschrijving	6
3. Werkwijze	10
3.1. Doelstelling en inventarisatiemethode	10
3.2. Veldwerk	10
3.3. Interpretatie en verwerking van de gegevens	10
3.4. Weersomstandigheden	10
4. Resultaten	13
4.1. Overzicht resultaten Prunje 2008	13
4.2. Overzicht resultaten overige karteringen Prunje 1988-2008	14
5. Soortbeschrijvingen	19
6. Ecologische Vogelgroepen	34
7. Samenvatting & Conclusies	37
8. Literatuur	41
Bijlagen	44
Bijlage I Teldata en –duur per deelgebied	45
Bijlage II Verspreidingskaarten broedvogels 2008	46

“Het tweede vogelgebied op Schouwen, is het z.g. ‘lage land’, de laaggelegen weidestreek langs den zuidelijken dijk. Dit bezat tot vóór een zestigtal jaren een bonte en levendige bevolking van allerlei moeras- en weidevogels, een rijke erfenis alweer, naar we veronderstellen, van vogelschat, dien men in vroegere eeuwen, toen poelen, plassen en moerassen talrijker waren, de bevolking minder dicht en de cultuur van den bodem minder intens was, in dit weidegebied aantrof”

“ Het is te begrijpen dat een rijk vogelleven hier welig tierde: voedsel, broedgelegenheid en vooral veiligheid en rust. Het land bezat, ook in den ‘drogen’ tijd, uit den aard van zijn ontstaan, nog tal van kreken, rietvelden en moerassen, slechts te bereiken per boot, zoodat de broedplaatsen moeilijk door ongewenschte bezoekers konden worden afgestroopt ”

J. Vijverberg over het Platte van Schouwen in zijn Vogel-Idylle “Ranke Wieken” uit 1925

1. Inleiding

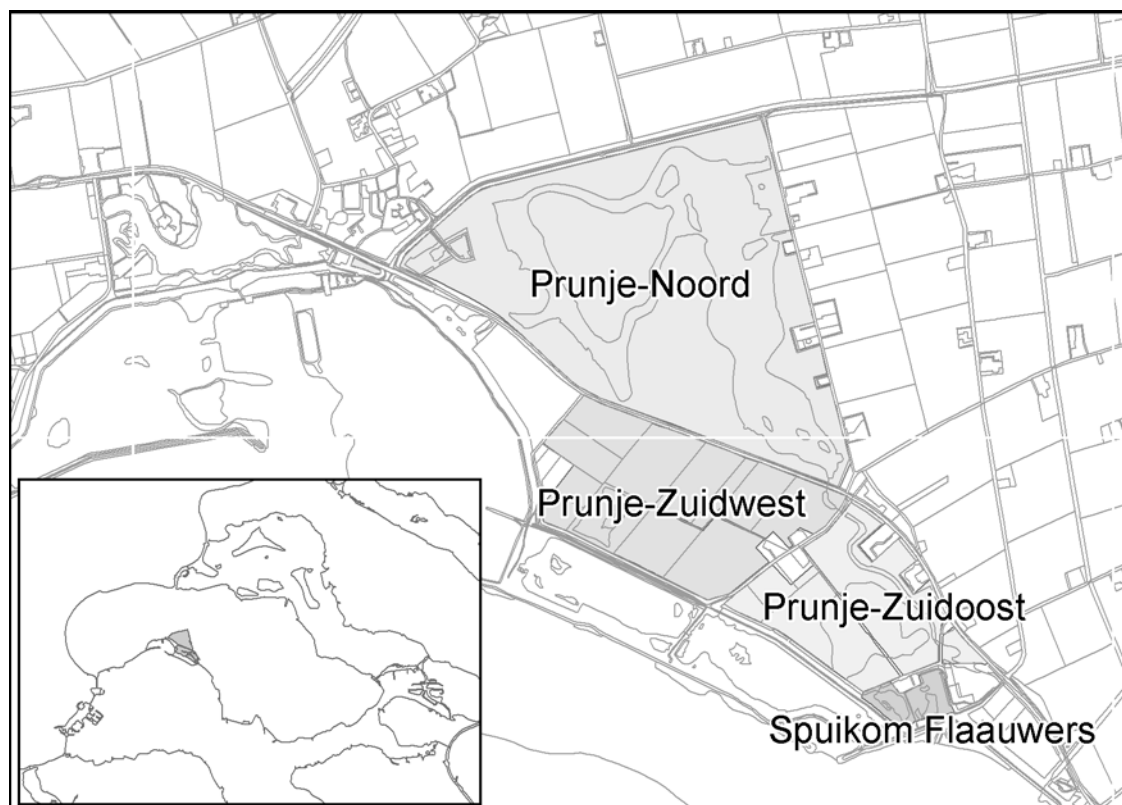
In het voorjaar van 2008 is de in het westen van Schouwen-Duiveland gesitueerde Prunje (totaal oppervlak: 381,5 hectare) op alle aanwezige soorten broedvogels onderzocht. Een omschrijving van deze terreinen wordt gegeven in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 worden de resultaten per deelgebied beschreven en wordt tevens een vergelijking gemaakt met eventuele eerder uitgevoerde inventarisaties in de gebieden. In hoofdstuk 4 worden de resultaten per soort besproken, waarbij ook enkele soorten zijn opgenomen die in eerdere jaren in het onderzoeksgebied werden vastgesteld, maar die in 2008 ontbraken. Hoofdstuk 5 biedt een korte samenvatting van relevante resultaten van de broedvogelkartering. Territoriumkaarten van alle in 2008 vastgestelde soorten broedvogels in de Prunje zijn weergegeven in Bijlage I. Voorts worden in de bijlage enkele relevante soortgroepkaarten volgens de AVIS-systematiek, alsmede een kaart met de ligging van de territoria van Rode Lijstsoorten en relevante Natura-2000 broedvogels gepresenteerd.

De inventarisatie werd uitgevoerd door de auteurs van dit rapport, werkzaam bij SOVON Vogelonderzoek Nederland. Twee in het onderzoeksgebied gelegen BMP-plots werden geteld door leden van de Vogelwerkgroep Schouwen-Duiveland. Het basismateriaal in de vorm van veld- en soortkaarten met daarop de interpretatie van de gegevens wordt bewaard op het Sovon-bureau te Beek-Ubbergen.

Gedurende de loop van het gehele project werden de auteurs begeleid door Michel Nieuwelink van Staatsbosbeheer. Aan hem gaat een woord van dank uit voor de prettige samenwerking. Ook een woord van dank aan de Vogelwerkgroep van de Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland is op zijn plaats. De twee door deze werkgroep sinds 2000 jaarlijks gekarteerde BMP-plots in de Prunje geven een goed beeld van de aantalsontwikkeling van een aantal soorten sinds de eeuwwisseling. Voorts een woord van dank aan de Waterdienst van Rijkswaterstaat, die de resultaten van de jaarlijks in hun opdracht uitgevoerde tellingen van kustbroedvogels ter beschikking stelde.

2. Gebiedsbeschrijving

In het voorjaar van 2008 is de in het westen van Schouwen-Duiveland gesitueerde Prunje (een onderdeel van de Polder Schouwen met een totaal oppervlak van 381,5 hectare) op alle aanwezige soorten broedvogels onderzocht. In dit hoofdstuk worden de ligging en landschappelijke hoedanigheid van het onderzoeksgebied kort besproken.

Figuur 2.1. Ligging onderzoeksgebied en overzicht deelgebieden.

De Prunje bevindt zich binnendijs op het Zeeuwse eiland Schouwen-Duiveland, meer bepaald in het zogenaamde 'Platte van Schouwen', een open, laaggelegen polderlandschap tussen Zierikzee en de duinen van de Schouwse Westhoek. De zuidgrens wordt gevormd door de Flaauwers- en Weeversinlaag, direct daarachter bevindt zich de Oosterschelde.

Eeuwenlang werd de Prunje bemalen door windmolens, die met name in het winterhalfjaar niet capabel waren om al het water weg te malen. Het gevolg was dat de polder grote delen van het winterhalfjaar vrijwel blank stond. Een ander probleem was de toenemende verzilting bij het wegmalen van het zoete oppervlaktewater. De schaarse bewoners in dit halfnatuurlijke gebied leefden van een combinatie van visvangst (paling!), veeteelt en van de 'vogelarij'. Dat laatste hield in dat de eieren in de kolonies meeuwen en sterns in de polder en de nabije inlagen geraapt werden; niet enkel voor eigen consumptie, maar ook voor de 'export', tot aan Rotterdam toe. De eierraperij verliep op een manier die we nu als 'wise-use' zouden omschrijven: er werd geoogst, maar men zorgde ervoor dat er prima broedhabitat aanwezig was en liet de vogels tenminste één ei, zodat voortplanting gewaarborgd was. Met de komst van het stoomgemaal bij Flaauwers in 1877 veranderde het aanzien van de Prunje: de hoge waterstanden in de winter konden nu beter worden aangepakt en het gebied werd aanmerkelijk droger. Een van de gevolgen was het verdwijnen van de kolonies kustbroedvogels uit de nu veel toegankelijker polder. Alleen nabij de goed beschermde Eendenkooi van Ellemeet broedden tot de ramp van 1953 nog kustbroedvogels in het Platte van Schouwen. Het vogelarij-bedrijf kon alleen in de inlagen nog worden uitgeoefend. Met de drooglegging van de Prunje stak de

verziltingsproblematiek weer de kop op, hetgeen het landbouwkundig gebruik van het gebied steeds meer frustreerde. Een verdere rationalisering van de Polder Schouwen vond plaats tijdens de herverkaveling na de stormvloedramp van 1953: er werd 12.000 kilometer aan drainagebuis aangebracht en er kwamen nieuwe poldergemalen. Grote delen van de Polder Schouwen werden nu geschikt voor intensieve akkerbouw, maar voor de Prunje gold dit slechts plaatselijk. De lage ligging van deze polder (1,4 tot 1,9 meter onder NAP) speelt daarbij een grote rol. In de periode 1953-2000 was het grootste deel van de Prunje in gebruik als extensief weiland; plaatselijk werd ook akkerbouw bedreven. Een groot deel van de weidegronden werden in de jaren tachtig en negentig weidevogelvriendelijk beheerd in het kader van de relatienota (nu Subsidieregeling Agrarische Natuur).

Midden jaren negentig verscheen 'Plan Tureluur': een initiatief van natuurbeschermingsorganisaties om binnendijks verloren gegane natuurwaarden rond de Oosterschelde waar mogelijk terug te brengen, deels als compensatie voor het verlies van buitendijkse natuurwaarden in de Oosterschelde tengevolge van de aanleg van Stormvloedkering en compartimenteringsdammen. De Prunje speelde van meet af aan een grote rol in deze plannen: deels omdat bekend was dat hier tot in recente tijden grote, sterk aan de Oosterschelde gerelateerde, natuurwaarden te vinden waren en deels omdat de gronden vanuit landbouwkundig oogpunt nog altijd verre van optimaal waren. De komst van een door natuurbeschermingsorganisaties aangevraagde nieuwe Landinrichting Schouwen-Oost –het eerste landinrichtingsproject ooit dat door deze sector geïnitieerd werd!- vormde een zeer belangrijke stap richting realisatie van deze plannen.

Als referentiebeeld voor de nieuwe Prunje werd gekozen voor de situatie rond 1600. Verschillende natuurdoeltypen dienen in het gebied gerealiseerd te worden, met een nadrukkelijke accent op open, brakke situaties; een natuurtype dat zowel in Nederland als elders in Europa zeldzaam is.

De aanleg van een proefplas, midden jaren negentig, in de Prunje-Zuidwest, vormde een eerste stap op weg naar realisatie van de nieuwe Prunje. In 1999 werd in de Prunje-Noord gestart met de daadwerkelijke inrichting, die in 2007 in het zuidoostelijk deel werd afgerond.

Anno 2008 kan de Prunje beschreven worden als een omvangrijk brakwatergebied met een groot oppervlak aan ondiepe wateren en enkele wat diepere kreken. Het waterpeil ligt in het winterhalfjaar hoger dan in voorjaar en zomer. Het vasteland en de vele eilanden worden veelal begroeid door zouttolerante grazige vegetaties. Plaatselijk overheersen ruigtekruiden, terwijl op een aantal zandige platen pioniervegetaties worden afgewisseld door vegetatieloze delen. In drassige, lagere gebiedsdelen overheersen soortenarme, door Zeekraal gedomineerde vegetaties. Rietvegetaties zijn vrijwel beperkt tot de sloten en vaarten aan de rand van het gebied en langs de A59 en de Bootsweg. Hoger opgaande vegetaties ontbreken vrijwel geheel.

Het beheer van het gebied richt zich onder meer op het creëren van kansen voor kustbroedvogels en opvang van winterganzen. Het gebied is afgesloten voor het publiek, maar kan prima beleefd worden vanaf de omliggende wegen. Voorts is er aan de zuidoostzijde een uitkijktoren gebouwd, van waaruit een groot deel van het gebied overzien kan worden. Naast gewone toeristen zijn er veel vogelaars te vinden in de Prunje: het gebied heeft een behoorlijke faam opgebouwd, waarbij de één komt om te genieten van de broedkolonies en de grote groepen ganzen en overtijende steltlopers, terwijl de ander vooral de krenten als Blonde Ruiter en Gestreepte Strandloper eruit wil pikken.

Figuur 2.2 (links). De laagste delen van de Prunje-Zuidwest, 17 juni 2008 (jwv)

Figuur 2.3 (rechts). Zandlichaam langs de inlaagweg, Prunje Zuidwest, 17 juni 2008 (jwv)

Figuur 2.4 (links). Uitkijktoren vanaf inlaagdijk, Prunje-Zuidoost, 11 mei 2008 (jwv)

Figuur 2.5 (rechts). De eilanden in de Prunje-Zuidwest, 17 juni 2008 (jwv)

Figuur 2.6 (links). Spuikom Flaauwers met riet en enig struweel, 10 mei 2008 (jwv)

Figuur 2.7 (rechts). Koeien bij kijkscherm Prunje Noord, 19 mei 2008 (mh)

Figuur 2.7. Overzicht onderzoeksgebied en toponiemen.

Bronnen: Beijersbergen & De Maat 1996, Hemminga 2004, Vijverberg 1925.

3. Werkwijze

3.1. Doelstelling en inventarisatiemethode

Bij het verzamelen van broedvogelgegevens op terreinen van Staatsbosbeheer zijn de volgende aspecten van belang:

- verspreiding en aantal territoria van de broedvogelsoorten
- aantalsontwikkeling van de broedvogelsoorten
- relatie tussen het beheer en broedvogels

Bij het uitvoeren van het broedvogelonderzoek werd gebruik gemaakt van de door SOVON ontwikkelde Broedvogel Monitoring Project (BMP)-methode. Op verzoek van de opdrachtgever zijn alle aanwezige soorten broedvogels onderzocht.

3.2. Veldwerk

Het veldonderzoek vond plaats tussen 25 maart en 5 juli. Een overzicht van de tijdbesteding in alle onderzochte gebieden is gegeven in tabel 2.2.1. In totaal werd 70 uur besteed aan het veldwerk. De gemiddelde tijdsbesteding per hectare bedroeg 11,02 minuten. Daarnaast werd in de Prunje-Noord nog 14 uur besteed aan het broedsuccesonderzoek. Een overzicht van de veldbezoeken per deelgebied is gegeven in Bijlage I.

De meeste bezoeken begonnen rond zonsopgang en duurde tot enkele uren na zonsopkomst. Per bezoek werd afhankelijk van weer en terrein circa 200 ha onderzocht. De te lopen route werd aangepast aan de terreingesteldheid, de tijd van de dag en de weersomstandigheden. Tijdens de inventarisaties werd gelet op territorium-en nestindicatief gedrag. Zangwaarnemingen waren het talrijkst en daardoor erg belangrijk. Waarnemingen van alarmeren, voerdragende vogels, afleidinggedrag, bedelende jongen en nestvondsten zijn vanzelfsprekend ook gebruikt.

3.3. Interpretatie en verwerking van de gegevens

In het veld werden de waarnemingen, voorzien van een adequate broedcode, ingetekend op kaarten met een schaal van circa 1: 5000. Later werden de veldkaarten overgezet op soortkaarten met een schaal van 1: 10.000. Na afloop van het broedseizoen werden de soortkaarten geïnterpreteerd conform de criteria zoals beschreven in Van Dijk (2004).

Bij de bepaling van de territoria is uitgegaan van het zwaartepunt van het territorium: de hoogste broedcode, het deel van het gebied met de meeste waarnemingen of, als er slechts weinig waarnemingen waren, de waarneming die het verst van de datumgrenzen verwijderd lag. De territoria zijn ingevoerd in een GIS-bestand. De verspreidingskaarten in Bijlage II zijn gemaakt met behulp van het GIS-programma Arc-View.

3.4. Weersomstandigheden

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en lage temperatuur zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt, zeker bij vogels, ook af bij hoge temperaturen. Vandaar een korte beschrijving van

het weer in het broedseizoen van 2008 aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI. In tabel 3.1. zijn enkele variabelen samengevat.

Maart

Maart 2008 was een natte, maar tamelijk zonnige maand met een gemiddelde temperatuur van 5,9 ° C, iets boven 5,6 ° C van het langjarig gemiddelde. Met name in het zuidwesten was het erg nat, met in grote delen van Zeeland en Zuid-Holland meer dan 115 mm neerslag. In het midden en oosten des lands lag de maandsom van de neerslag grotendeels tussen de 75 en de 115 mm. Veel neerslag viel in de vorm van –deels winterse- buien, hetgeen geregeld onstuimig, winderig weer betekende. Opvallend waren de lage temperaturen en de sneeuwbuien rond de paasdagen. Het noorden van het land kende de meeste zonuren. In 7 tot 11 etmalen werd in het oosten en midden des lands nachtvorst gemeten, terwijl dat in het westen grotendeels beperkt bleef tot 2-7 nachten. Alleen in Twente bleef de temperatuur een etmaal beneden de 0 ° C . Nergens in Nederland kwam de temperatuur onder de -10 ° C.

April

April 2008 kan worden gekenschetst als een rustige voorjaarsmaand zonder grote uitschieters. De gemiddelde temperatuur lag met 8,7 ° C weliswaar tamelijk ruim boven het langjarig gemiddelde van 8,0 ° C, maar vergeleken met de 12,6 ° C van de extreem warme april in 2007 is er sprake van een normalisatie. Tot 20 april was de maximum temperatuur zelfs aan de lage kant, daarna overheerste fraai voorjaarsweer met maxima van boven de 18 ° C. In grote delen van het land was april met een maandsom van 35 mm neerslag een tamelijk droge maand. Alleen in de Achterhoek en vooral in Limburg, waar de maandsom grotendeels boven de 55 mm uitkwam, was het juist aan de natte kant. Het aantal etmalen met nachtvorst varieerde van 2-5 in de kustprovincies tot 7-10 in overig Nederland. Bitter koud was het zeker niet; slechts op een enkele locatie werd de -5 ° C overschreden. De windsnelheid was over het algemeen normaal voor de tijd van het jaar.

Mei

Mei 2008 was een bijzonder warme en zonnige maand met tamelijk weinig neerslag. Met name de temperatuur was opmerkelijk: we beleefden de warmste meimaand in een eeuw. In het zuiden lag de gemiddelde etmaaltemperatuur vrijwel overal boven de 15,5 ° C, terwijl die in het noorden veelal rond de 14 ° C lag. De waarden in het midden des lands lagen keurig tussen die in het noorden en zuiden in. In het hele land werd geen vorst aan de grond gemeten. Qua hoeveelheid neerslag waren er grote verschillen. In grote delen van het noorden bleef de hoeveelheid neerslag steken onder de 15 mm en vrijwel nergens kwam de maandsom hier boven de 25 mm. Het zuiden was aanmerkelijk natter met in delen van Limburg en de oostelijke Delta een maandsom van boven de 65 mm. Het midden van het land bevond zich tussen deze waarden. De hoeveelheid zonneschijn was het grootst in de eerste twee weken van de maand, maar de laatste week gaf flink wat bewolking te zien. In deze week viel ook relatief veel neerslag, veelal buiig en deels met onweer.

Juni

In het hele land kende de maand juni een warm en zonnig karakter. De hoeveelheid neerslag was variabel: in het noorden en noordwesten kwam de maandsom van de neerslag veelal niet boven de 50 millimeter, terwijl die in het zuidwesten en met name in het zuidoosten boven de 70 millimeter lag. Veel neerslag viel in de vorm van pittige buien, deels met onweer en hagel. Daar het vooral in het noordoosten in de voorafgaande maanden ook al aan de droge kant was, leidde dit in deze regio tot een voor juni uitzonderlijke droogte. De gemiddelde dagtemperatuur bedroeg circa 15-16 ° langs de kust en 16-17 ° in het binnenland. In het hele land werden veel warme dagen geregistreerd, maar tropische temperaturen (meer dan 30°) kwamen slechts incidenteel voor.

Juli

Juli was een warme en natte maand met grote regionale verschillen in de hoeveelheid zonne-uren en neerslag. De zon was het meest te zien in de kustprovincies, waarbij de westelijke Waddeneilanden de kroon spanden. De hoeveelheid neerslag varieerde van minder dan 95 mm in Oost-Brabant, Noord-Limburg, de Achterhoek en Twente tot meer dan 135 mm in Friesland en Flevoland, Den Haag en

omstreken, Zuidwest-Brabant en Zuid-Limburg. In de rest van het land schommelde de neerslaghoeveelheid rond de 100 mm. Relatief veel neerslag viel in de vorm van fikse buien, waarbij lokaal neerslaghoeveelheden tot meer dan 70 mm in één etmaal gemeten werden. Op 20 dagen kwamen bliksemontladingen voor. Tekenend voor het grillige weersverloop in juli is het feit dat de dagtemperatuur op veel dagen onder het langjarig gemiddelde lag, terwijl de maand dankzij een aantal uitschieters boven de 25 graden desondanks met een bovengemiddeld temperatuurgemiddelde kon worden afgesloten.

Tabel 3.1. Enkele weersvariabelen (Nederlands gemiddelde) in de periode maart-juli 2008, op basis van het KNMI. ref. staat voor de referentie waarden (langjarig gemiddelde).

	Gem. temp °C	Ref	Neerslag in mm	Ref	Zonneschijn in %	Ref	Wind (m/s)	Ref
Maart	5,9	5,6	104	65	34	31	6,3	5,4
April	8,7	8,0	33	44	45	39	4,5	4,9
Mei	15,3	12,3	38	57	56	43	4,2	4,5
Juni	16,2	14,9	50	72	48	38	4,2	4,4
Juli	17,9	17,1	111	70	41	40	4,5	4,3

4. Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de voorjaar 2008 uitgevoerde broedvogelkartering besproken. Inventarisatiegegevens uit eerdere jaren worden in tabelvorm gepresenteerd en kort besproken. Voorts wordt het voorkomen van Rode Lijst-soorten en Natura 2000-soorten besproken en wordt een beeld geschetst van de aanwezigheid van relevante soortgroepen conform de AVIS-systematiek.

4.1. Overzicht resultaten Prunje 2008

Tabel 4.1. Vastgestelde soorten, aantal territoria en dichtheid per 100 ha in de Prunje (381,5 ha) in 2008. RL status: 1=Gevoelig, 2=Kwetsbaar, 3=Bedreigd, 4=Ernstig Bedreigd. N 2000= kwalificerende soort voor N2000-gebied Oosterschelde ivb met status als broedvogel.

Soort	N	N/100 ha	RL status	RL som	N2000	Soort	N	N/100 ha	RL status	RL som	N2000
Grauwe Gans	18	4,7				Zwartkopmeeuw	4	1,0			
Soepgans	6	1,6				Kokmeeuw	504	132,1			
Brandgans	51	13,4				Zilvermeeuw	11	2,9			
Nijlgans	8	2,1				Grote Mantelmeeuw	1	0,3	1	1	
Bergeend	33	8,7				Visdief	185	48,5	2	370	x
Krakeend	1	0,3				Noordse Stern	11	2,9			x
Wilde Eend	71	18,6				Dwergstern	36	9,4	2	72	x
Soepeend	5	1,3				Houtduif	2	0,5			
Slobeend	7	1,8	2	14		Koekoek	1	0,3	2	2	
Tafeleend	2	0,5				Veldleeuwerik	27	7,1	1	27	
Kuifeend	46	12,1				Graspieper	27	7,1	1	27	
Sperwer	1	0,3				Gele Kwikstaart	4	1,0	1	4	
Fazant	3	0,8				Winterkoning	1	0,3			
Waterhoen	8	2,1				Roodborst	1	0,3			
Meerkoet	11	2,9				Merel	1	0,3			
Scholekster	90	23,6				Bosrietzanger	1	0,3			
Kluut	365	95,7			x	Kleine Karekiet	38	10,0			
Bontbekplevier	6	1,6	2	12	x	Tjiftjaf	1	0,3			
Strandplevier	13	3,4	3	39	x	Koolmees	1	0,3			
Kievit	105	27,5				Zwarte Kraai	1	0,3			
Grutto	36	9,4	1	36		Kneu	3	0,8	1	3	
Tureluur	76	19,9	1	76		Rietgors	5	1,3			

In het door SBB beheerde deel van de Prunje zijn in 2008 44 soorten broedvogels aangetroffen met in totaal 1823 territoria. Dertien van de 44 vastgestelde soorten broedvogels staan vermeld op de Rode Lijst van de Nederlandse Broedvogels (Van Beusekom *et al.* 2005). Hiervan staan er 7 als gevoelig, 2 als kwetsbaar en 1 als bedreigd te boek. De Rode Lijst-waarde van de Prunje in 2008 is berekend volgens de volgende formule: gewogen aantal Rode Lijst-soorten * gewogen aantal Rode Lijst-territoria, gedeeld door het oppervlak van het onderzoeksgebied, dus $(20*683)/381,5 = 35,8$.

De Prunje maakt deel uit van het Natura 2000-gebied Oosterschelde (SOVON & CBS 2005, zie tabel 3.1.3.), waarvoor Kluut, Bontbekplevier, Strandplevier, Grote Stern, Visdief, Noordse Stern en Dwergstern als kwalificerende soorten broedvogels worden genoemd. Van deze soorten ontbrak voorjaar 2008 alleen de Grote Stern als broedvogel in het onderzoeksgebied. De overige zes soorten waren derhalve als broedvogel aanwezig. De Vogelrichtlijn-waarde van een gebied voor broedvogels is gelijk aan het aantal Vogelrichtlijn-soorten * het aantal Vogelrichtlijn-territoria, gedeeld door het oppervlak van het onderzoeksgebied. Voor de Prunje bedraagt de Vogelrichtlijnwaarde in 2008 dus $(6*616)/381,5 = 9,7$.

Omwille van een vergelijking met eerdere inventarisaties van primaire weidevogels in het gebied is het relevant om voor deze groep ook een aantal per 100 hectare exclusief het open water in de Prunje te berekenen. Het oppervlak van het onderzoeksgebied exclusief open water bedraagt 271 hectare. In tabel 4.2. is voor de primaire weidevogels de dichtheid per 100 hectare voor het landoppervlak

gegeven. De bepaling van de soortgroep 'primaire weidevogels' is conform de Ecologische Atlas van de Nederlandse weidevogels (Beintema & Moedt 1995).

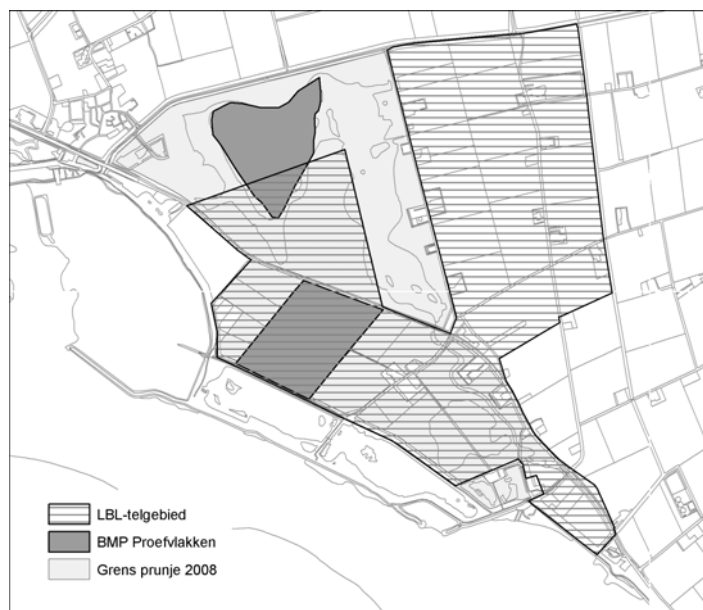
Tabel 4.2. Dichtheid van primaire weidevogels in de Prunje exclusief open water (271 hectare).

Soort	N	N/100 ha
Wilde Eend	71	26,2
Slobeend	7	2,6
Kuifeend	46	17,0
Scholekster	90	33,2
Kievit	105	38,7
Grutto	36	13,3
Tureluur	76	28,0
Veldleeuwerik	27	10,0
Graspieper	27	10,0
Gele Kwikstaart	4	1,5

4.2. Overzicht resultaten overige karteringen Prunje 1988-2008

In het voorjaar 2008 onderzochte gebied hebben de afgelopen jaren verschillen de deelkarteringen plaatsgevonden. Een belangrijke bron voor het volgen van de aantalsontwikkeling van de broedvogels van de Prunje vanaf de start van de herinrichting vormen de twee door de VWG Schouwen-Duiveland bemenste BMP-plots in respectievelijk Prunje-Noord en Prunje-Zuid (figuur 3.1). Sinds 2000 zijn de twee plots jaarlijks door vrijwilligers van deze VWG onderzocht (met uitzondering van 2001, toen SBB vanwege de Mond- en Klauwzeerproblematiek geen betredingsvergunning kon verstrekken). Verslagen van de jaarlijkse tellingen zijn te vinden in het verenigingsorgaan 'De Zeelieven' (Van den Ende 2000, 2005, 2006, *in prep.*, Van den Ende & Tromper 2002, 2003).

In de jaren tachtig en negentig viel een groot deel van de Prunje onder de relatienota, die tot doel had agrariërs te stimuleren een weidevogelvriendelijk beheer op hun gronden te voeren. In het kader van een evaluatie van deze regeling werd de Prunje in 1988, 1992 en 1995 in opdracht van de Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden (LBL) op broedvogels onderzocht. De begrenzing van het onderzochte gebied komt niet geheel overeen met het in 2008 gekarteerde gebied; het noordwestelijk deel en de spuikom vielen buiten deze zgn LBL-karteringen, terwijl het ten westen van het huidige onderzoeksgebied gelegen terrein tussen de Slikweg en de Zwaardweg er wel deel van uitmaakte (zie figuur 4.1.).

Figuur 4.1. Ligging BMP-plots Prunje Noord en -Zuid en het LBL-telgebied Prunje 1988-1995.

Tabel 4.2.a. Resultaten broedvogelinventarisaties BMP-plot Prunje-Noord, 2000-2008 (VWG Schouwen-Duiveland, SOVON-BMP).

BMPplot	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Prunje-Noord	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grauwe Gans	0	0	0	0	0	0	0	1
Brandgans	0	0	0	0	0	0	6	8
Nijlgans	0	1	2	1	5	1	3	2
Bergeend	5	6	5	6	10	1	3	6
Krakeend	0	0	0	1	0	1	1	0
Wintertaling	0	2	1	0	0	1	0	0
Wilde Eend	13	9	6	8	4	4	3	0
Zomertaling	0	1	0	1	0	0	0	0
Slobeend	3	3	0	1	0	0	1	0
Tafeleend	0	0	0	0	2	0	0	0
Kuifeend	3	9	1	9	6	7	15	15
Patrijs	2	0	1	1	0	0	0	0
Fazant	5	1	0	0	0	0	0	0
Meerkoet	0	10	3	3	2	0	1	0
Scholekster	16	15	16	19	18	12	14	21
Kluut	50	126	38	79	63	75	109	25
Bontbekplevier	1	8	2	4	5	2	1	0
Strandplevier	0	7	4	11	3	3	2	0
Kievit	17	19	18	12	5	7	21	9
Grutto	13	11	8	4	10	9	8	4
Tureluur	17	13	6	7	11	10	8	10
Zwartkopmeeuw	0	1	0	0	2	1	0	0
Kokmeeuw	0	298	439	150	373	541	87	16
Zilvermeeuw	0	0	1	0	0	0	3	0
Visdief	0	0	0	0	19	0	5	42
Dwergstern	0	0	0	0	7	0	3	0
Koekoek	1	0	0	0	0	0	0	0
Veldleeuwerik	24	11	8	10	15	7	6	9
Graspieper	20	3	3	6	4	3	1	5
Gele Kwikstaart	3	1	0	3	6	0	0	3
Kleine Karekiet	0	0	0	0	1	0	1	1
Spotvogel	1	0	0	0	0	0	0	0
Grasmus	2	0	0	0	0	0	0	0
Zwarte Kraai	1	0	0	0	0	0	0	0
Kneu	2	1	0	0	0	0	0	0

Tabel 4.2.b. Resultaten broedvogelinventarisaties BMP-plot Prunje-Zuid, 2000-2008 (VWG Schouwen-Duiveland, SOVON-BMP).

BMPplot	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Prunje-Zuid	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Grauwe Gans	0	0	0	0	0	0	2	0
Nijlgans	0	0	0	0	1	1	2	1
Bergeend	5	2	4	4	6	4	5	4
Krakeend	2	0	1	0	0	0	0	0
Wintertaling	1	0	0	0	0	0	0	0
Wilde Eend	4	8	4	9	4	3	2	0
Slobeend	1	2	2	1	3	0	0	0
Tafeleend	0	0	0	0	2	1	0	0
Kuifeend	1	6	2	1	2	1	1	2
Patrijs	1	1	0	1	0	0	1	0
Fazant	4	4	2	3	1	2	0	0
Waterhoen	0	2	1	0	0	2	0	0
Meerkoet	2	3	2	0	0	1	0	0
Scholekster	12	13	10	17	9	7	8	11
Kluut	8	8	12	6	87	119	48	68
Bontbekplevier	1	1	1	1	2	2	1	1
Strandplevier	0	0	0	0	0	3	5	1
Kievit	34	37	23	42	25	22	23	23
Grutto	25	22	17	24	15	17	12	7
Tureluur	15	19	19	19	13	13	10	12
Kokmeeuw	0	0	0	0	21	50	18	102
Visdief	0	0	0	0	5	4	3	0
Dwergstern	0	0	0	0	0	0	2	0
Houtduif	0	1	1	2	1	1	0	0
Koekoek	0	1	1	1	0	1	0	0
Veldleeuwrik	11	14	10	17	12	0	6	5
Graspieper	14	11	14	11	10	9	3	3
Gele Kwikstaart	2	1	1	0	1	0	0	0
Merel	0	0	0	0	1	0	0	0
Bosrietzanger	0	1	0	1	0	1	0	0
Kleine Karekiet	3	4	1	4	0	3	0	0
Ekster	0	0	0	0	2	0	0	0
Putter	0	0	0	1	0	0	0	0
Kneu	0	1	0	1	1	1	0	0
Rietgors	3	4	3	2	1	2	0	0

Tabel 4.3. Resultaten LBL-broedvogelinventarisaties Prunje 1988, 1992 & 1995 (Van Buel 1996).

LBL-kartering	1988	1992	1995	1988	1992	1995
	N	N	N	N/100 ha	N/100 ha	N/100 ha
Fuut	0	1	0	0,0	0,2	0,0
Knobbelzwaan	1	1	1	0,2	0,2	0,2
Bergeend	10	18	21	2,0	3,6	4,2
Krakeend	0	0	3	0,0	0,0	0,6
Zomertaling	0	0	1	0,0	0,0	0,2
Wilde Eend	63	56	52	12,6	11,2	10,4
Slobeend	2	2	9	0,4	0,4	1,8
Kuifeend	6	6	18	1,2	1,2	3,6
Torenvalk	0	0	1	0,0	0,0	0,2
Patrijs	3	3	4	0,6	0,6	0,8
Kwartel	0	1	0	0,0	0,2	0,0
Fazant	9	14	23	1,8	2,8	4,6
Waterhoen	3	9	22	0,6	1,8	4,4
Meerkoet	2	7	10	0,4	1,4	2,0
Scholekster	108	106	110	21,6	21,2	22,0
Kluut	18	24	72	3,6	4,8	14,4
Bontbekplevier	5	6	7	1,0	1,2	1,4
Strandplevier	1	0	1	0,2	0,0	0,2
Kievit	110	88	81	22,0	17,6	16,2
Grutto	27	55	49	5,4	11,0	9,8
Tureluur	75	76	61	15,0	15,2	12,2
Kokmeeuw	0	3	0	0,0	0,6	0,0
Holenduif	0	0	2	0,0	0,0	0,4
Houtduif	11	5	21	2,2	1,0	4,2
Turkse Tortel	1	0	1	0,2	0,0	0,2
Tortelduif	1	2	5	0,2	0,4	1,0
Koekoek	2	1	4	0,4	0,2	0,8
Veldleeuwerik	66	60	51	13,2	12,0	10,2
Boerenzwaluw	17	x	>15	3,4	x	x
Huiszwaluw	x	3	x	x	0,6	x
Graspieper	60	53	67	12,0	10,6	13,4
Gele Kwikstaart	39	27	32	7,8	5,4	6,4
Witte Kwikstaart	5	7	12	1,0	1,4	2,4
Zwarte Roodstaart	0	1	0	0,0	0,2	0,0
Winterkoning	2	x	5	0,4	x	1,0
Heggenmus	2	x	4	0,4	x	0,8
Merel	7	14	12	1,4	2,8	2,4
Zanglijster	0	1	1	0,0	0,2	0,2
Bosrietzanger	0	0	1	0,0	0,0	0,2
Kleine Karekiet	5	12	16	1,0	2,4	3,2
Spotvogel	11	9	12	2,2	1,8	2,4
Braamsluiper	0	1	0	0,0	0,2	0,0
Grasmus	x	2	1	x	0,4	0,2
Zwartkop	0	0	1	0,0	0,0	0,2
Tjiftjaf	1	2	0	0,2	0,4	0,0
Fitis	1	0	0	0,2	0,0	0,0
Grauwe Vliegenvanger	1	x	5	0,2	x	1,0
Pimpelmees	0	0	1	0,0	0,0	0,2
Koolmees	4	1	4	0,8	0,2	0,8

Vervolg tabel 4.3.

LBL-kartering	1988	1992	1995	1988	1992	1995
	N	N	N	N/100 ha	N/100 ha	N/100 ha
Wielewaal	0	0	1	0,0	0,0	0,2
Ekster	2	0	0	0,4	0,0	0,0
Kauw	0	x	3	0,0	x	0,6
Zwarte Kraai	1	0	1	0,2	0,0	0,2
Spreeuw	2	2	4	0,4	0,4	0,8
Huismus	x	7	x	x	1,4	x
Ringmus	5	5	10	1,0	1,0	2,0
Groenling	5	5	9	1,0	1,0	1,8
Putter	1	2	6	0,2	0,4	1,2
Kneu	3	10	9	0,6	2,0	1,8
Rietgors	2	x	4	0,4	x	0,8

5. Soortbeschrijvingen

In dit hoofdstuk worden alle voorjaar 2008 in het onderzoeksgebied vastgestelde soorten broedvogels besproken. Voorts worden enkele in het recente verleden in het gebied vastgestelde soorten, die in 2008 niet meer aanwezig waren, besproken. Het gegeven aantal per soort is het totaal aantal in 2008 vastgestelde territoria/broedparen in 2008. De territoriumkaarten zijn terug te vinden in Bijlage II.

GRAUWE GANS **18**

De Grauwe Gans is een aspectbepalende vogel van de Prunje. De soort is jaarrond aanwezig met een aantalspiek in de nazomer in herfst, als het gebied als ruiplaats benut wordt. Door de nog altijd sterke mate van openheid is de Prunje echter minder geschikt als broedplaats voor de op Schouwen-Duiveland flink gegroeide populatie broedende Grauwe Ganzen. De verspreidingskaart toont een duidelijke concentratie in de spuiboezem; tevens de enige locatie waar nesten werden gevonden. Wel is het waarschijnlijk dat enkele nesten op de andere aangegeven locaties niet gevonden zijn. De vogels broeden hier vermoedelijk in de opkomende brandnetel/distelruigte. Gezien de aanwezigheid van tenminste 12 paren met pullen was tenminste een deel van de nesten succesvol. Overigens kunnen er ook paren met pullen van nabije broedplaatsen (bijv. het rietland van de Schelphoek) in de Prunje verblijven.

Te verwachten valt dat het aantal broedparen van de Grauwe Gans de komende jaren nog licht zal stijgen, maar pas bij een grootschalige opkomst van rietland zal de soort werkelijk talrijk kunnen worden.

SOEPGANS

Uit groepjes losgelaten of aangewaaide gedomesticeerde ganzen ontstaan her en der kleine populaties van 'soepganzen', die zich deels mengen met Grauwe Ganzen en, eenmaal gevestigd, vaak jaarrond in een terrein aanwezig zijn. In de Prunje lopen al jaren dergelijke jaarrond verblijvende groepjes rond. Een deel van deze vogels komt ook tot broeden, vooral nabij het Stinkgat en in het uiterste noordoosten. Later in het voorjaar werden gemengde groepen van Grauwe Ganzen en Soepganzen (beide met pullen) gezien.

BRANDGANS **51**

De Prunje en omgeving is een belangrijk overwinteringsgebied voor de Brandgans, tot begin mei kunnen hier duizenden grazende en rustende exemplaren aanwezig zijn. De afgelopen jaren bleven er kleine groepjes overzomereren; een ontwikkeling die gelinkt kan worden aan de spectaculaire opkomst van de Brandgans als broedvogel in het Deltagebied. In deze regio broeden inmiddels enkele duizenden paren, met grote concentraties op de Slijkplaat in het Haringvliet en in het Markiezaat. Op Schouwen-Duiveland broeden een aantal Brandganzen in het duingebied (Vergeer 2006), daarbuiten zijn voorzover bekend nog geen nesten gevonden. Het is niet zeker wanneer er voor het eerst daadwerkelijk gebroed werd in de Prunje; de eerste melding daarvan betreft 6 nesten in het BMP-plot Prunje-Noord in 2007. In 2008 werden in dit plot 8 broedparen vastgesteld, maar ook elders in de Prunje-Noord bleek de Brandgans zich inmiddels als broedvogel gevestigd te hebben: er werden 51 broedparen vastgesteld. De meeste nesten bevonden zich in distel- en brandnetelruigte, vaak temidden van Kokmeewu-nesten. Er werden maximaal 12 paren met juvenielen gezien; een indicatie dat een groot deel van de nesten niet succesvol was.

De kans dat het aantal broedende Brandganzen in de Prunje de komende jaren verder zal stijgen is groot. Een uitbreiding naar het zuidelijk deel ligt daarbij voor de hand. Het is relevant om de populatieontwikkeling goed te volgen en om te bezien of de broedvogels net als in 2008 voornamelijk binnen de Prunje foerageren. Bij een verdere toename kan de komst van de Brandgans als broedvogel van invloed zijn op de ontwikkeling van grazige vegetaties in het gebied in het zomerhalfjaar.

NIJLGANS **8**

In de jaren negentig ontwikkelde de Nijlgans zich tot een geregelde broedvogel van de eilanden in de Grevelingen en vervolgens van natuurgebieden op Schouwen-Duiveland. Bij het begin van de BMP-

tellingen was reeds een enkel paar aanwezig in de Prunje en de soort heeft zich hier sindsdien gestaag uitgebreid. De Nijlgans dient derhalve beschouwd te worden als een reguliere broedvogel van het gebied, maar of de aantallen van deze grazer nog verder zullen stijgen valt te bezien.

BERGEEND **33**

De Bergeend is een kenmerkende broedvogel van de Schouwse zuidkust. Al voor de herinrichting was het een gewone broedvogel van de Prunje. Anno 2008 was dit nog steeds het geval. Te oordelen naar de grote hoeveelheid waargenomen pullen is er in een substantieel deel van de 33 gevonden territoria daadwerkelijk gebroed. Voorts zullen waarschijnlijk oudervogels met tomen pullen vanuit de nabijgelegen landbouwpolders naar de Prunje trekken (een bekend fenomeen bij de soort). Bergeenden broeden in de Prunje nabij de bosschages langs de rand, op de nog aanwezige zandlichamen en op eilandjes met enige ruigtevegetatie. Konijnenholen zullen alleen langs de randen van het gebied voor broedgelegenheid kunnen zorgen; in het centrale deel ontbreken deze grotendeels. De vrijwel jaarronde talrijke aanwezigheid van de soort en de trek van paren met jongen naar het gebied wijzen erop, dat er voor Bergeenden voldoende voedsel aanwezig is in de Prunje.

KRAKEEND **1**

De Krakeend broedt in de Delta voornamelijk in ruigte nabij zoet tot licht brak water. Op het platte van Schouwen is de soort tamelijk schaars, zeker vergeleken met de aantallen rond een zoet bekken als het Haringvliet. In de Prunje staat de Krakeend te boek als een tamelijk zeldzame broedvogel. Voorjaar 2008 kon slechts één territorium worden vastgesteld, niet toevallig op een locatie waar het water wat zoeter is. De combinatie van het sterk brakke water en de schaarse vegetatie doet vermoeden dat de Krakeend vooralsnog geen talkrijke broedvogel van de Prunje zal worden.

WINTERTALING **0**

Rode Lijst 2, kwetsbaar

De recent in Nederland als broedvogel sterk in aantal afgenomen Wintertaling is een schaarse broedvogel van de natuurgebieden langs de Schouwse zuidkust. Territoria worden veelal bepaald op basis van roepende mannetjes binnen de datumgrenzen; nestvondsten of meldingen van vrouwtjes met jongen zijn bijzonder schaars. In de Prunje is de Wintertaling een zeldzame broedvogel. Recente meldingen zijn alle afkomstig van het BMP-plot Prunje-Noord, waar in 2002, 2003 en 2006 1-2 territoria werden vastgesteld. Voorjaar 2008 werden geen territoriale Wintertalingen opgemerkt. Een gebrek aan broedgelegenheid speelt hierbij mogelijk een rol; de soort broedt graag in flink opgaande ruige vegetaties. Of gebrek aan voedsel een rol speelt, is onduidelijk. Feit is dat deze zaadeter een groot deel van het jaar in behoorlijke aantallen in het gebied aanwezig is; met name plas-dras staand grasland is een favoriet foerageergebied.

WILDE EEND **71**

De Wilde Eend is een gewone broedvogel in de Prunje, maar kent wel een opvallend geclusterd voorkomen. Dat heeft zeker van doen met het feit dat grote delen van het gebied in het vroege voorjaar nog te nat zijn om voor deze vroeg broedende eend als broedplaats te dienen. De gevonden territoria zijn geconcentreerd rond de bosschages (deels nabij boerderijen), rond de nog aanwezige zandlichamen en in het riet- en ruigte van de spuiboezem. Tellingen in de beide BMP-plots laten sinds 2000 een gestage afname zien; ongetwijfeld een gevolg van de afname aan geschikt broedgebied door de vernatting van deze deelgebieden. De gevonden dichtheid van 18,6 paar per 100 ha in de Prunje ligt boven het gemiddeld aantal van 12,4 paar per 100 ha in regulier Zeeuws polderland, maar onder de 34 paar per 100 ha in agrarisch beheersgebied in de provincie (data akker-weidevogelmeet Provincie Zeeland).

PIJLSTAART **0**

Van deze in Nederland zeldzame broedvogel is één zeker broedgeval bekend: in 2001 werd door P. Wolf een vrouwtje met 5 pullen gezien in de Prunje-Noord (RWS Waterdienst/SOVON-LSB). Voorjaar 2008 werden tot 20 april enkele Pijlstaarten gezien in het gebied. Broedindicatieve waarnemingen ontbraken tot op 1 juli, toen T. Sluijter en B. Kleijn een man Pijlstaart met drie juvenielen zagen. De jongen waren reeds vliegvlug, zodat niet met zekerheid gesteld kan worden dat ze in de Prunje zijn grootgebracht.

ZOMERTALING 0**Rode Lijst 2, kwetsbaar**

De Zomertaling is op Schouwen-Duiveland een zeer schaarse broedvogel van moeras en vochtige graslanden. Voor de herinrichting van de Prunje was de soort hier een incidentele broedvogel. Nadien werden er in het BMP-plot Prunje-Noord in 2002 en 2004 een territorium vastgesteld. Na 2004 is de Zomertaling niet meer als broedvogel opgedoken in de Prunje. Gezien de voorkeur van de soort in de broedtijd voor zoete wateren met een rijke oeverbegroeiing is dat ook niet verwonderlijk. De kans op een regulier voorkomen van de Zomertaling in de Prunje lijkt dan ook gering.

SLOBEEND 7**Rode Lijst 2, kwetsbaar**

Deze kenmerkende broedvogel van natte graslanden en stagnante, ondiepe en voedselrijke open wateren broedde al voor de herinrichting geregeld in de Prunje. De sinds 2000 verzamelde BMP-gegevens wijzen op een afname sinds de eeuwwisseling. Waarschijnlijk speelt een gebrek aan geschikte broedplaatsen daarbij een rol. Voorjaar 2008 werden in het hele onderzoeksgebied 7 territoria vastgesteld; een magere dichtheid van 1,8 paar per 100 ha. In potentieel geschikte ruigte heeft de soort mogelijk te lijden van concurrentie met ter plekke broedende ganzen en meeuwen. In tegenstelling tot bijvoorbeeld de Kuifeend broedt de Slobeend ongaarne nabij andere vogelsoorten. Onduidelijk is of de voedselsituatie in het broedseizoen nog een rol speelt bij het matige voorkomen van de soort. Gezien de talrijke aanwezigheid van de soort buiten het broedseizoen (met maxima van honderden exemplaren in de herfst) valt dat te betwijfelen.

TAFELEEND 2

De Tafeleend is op Schouwen-Duiveland een schaarse broedvogel, die de laatste jaren licht in aantal lijkt toe te nemen. Sinds de herinrichting broeden er nu en dan een tot enkele paren in de Prunje, getuige de door de VWG opgebouwde BMP-reeks. Voorjaar 2008 werden op grond van territorium-indicerende waarnemingen binnen de datumgrenzen twee territoria vastgesteld in de Prunje. De waarneming van een in de ruigtevegetatie verdwijnend vrouwtje in het zuidoostelijk deel wees op een werkelijk broedgeval. Bij een voortzetting van het huidige beheer is het aannemelijk dat een kleine populatie Tafeleenden geregeld in de Prunje tot broeden zal komen.

KUIFEEND 46

De Kuifeend behoort nadrukkelijk tot de broedvogels die geprofiteerd hebben van de herinrichting van de Prunje. Voorheen was het een schaarse broedvogel van het gebied, maar de in 2008 gevonden dichtheid van 12,1 paar per 100 ha lag ver boven de onder de 1 paar per 100 ha gelegen dichtheid in het Zeeuws akker- en weidevogelmeetnet provincie (data akker-weidevogelmeet Provincie Zeeland). Van de sinds 2000 in het akker/weidevogelmeetnet optredende sterke afname van de soort is in de Prunje bovendien niets te merken.

Het succes van de Kuifeend wordt waarschijnlijk veroorzaakt door een combinatie van geschikte broedgelegenheid in de her en der aanwezige distel- en brandnetelruigte en goede foerageermogelijkheden in met name de diepere krekken die het gebied doorsnijden. Dat de Kuifeend meer dan andere eenden profiteert van de ruigte heeft van doen met het feit dat het een pas laat in het voorjaar broedende soort is (andere eenden pieken in het vroege voorjaar, als deze vegetatie nog nauwelijks ontwikkeld is), die bovendien prima kan broeden tussen kolonievogels als de Kokmeeuw.

BRUINE KIEKENDIEF 0

Bruine Kiekendieven hebben voorzover bekend nooit in de Prunje gebroed. Wel broedt de soort elders in het Schouwse polderland en in sommige jaren ook in het rietland van de nabije Schelphoek. Tijdens het veldwerk in de Prunje-Noord werd enige keren een jagende Bruine Kiekendief in het gebied gezien.

SPERWER 1

De Sperwer heeft zich de afgelopen twintig jaar ontwikkeld van een rariteit tot een reguliere broedvogel van de bosaanplant in de polders van de Delta. De aanwezigheid van een broedpaar in het bosje bij het Stinkgat, aan de westrand van het onderzoeksgebied, past goed in dit beeld. Het ging om een succesvol broedgeval, maar het is niet bekend of er jongen zijn uitgevlogen. De vraag is overigens

of de oudervogels in het open Prunjegebied hebben gejaagd. Er zijn geen waarnemingen gedaan die dit bevestigen. Waarschijnlijker is dat de Sperwers vooral het nabije Serooskerke en het Schelphoekgebied als jachtterrein benut hebben.

BUIZERD **0**

De Buizerd is een reguliere broedvogel van het net ten westen van de Prunje gelegen Schelphoekgebied. Een van deze vogels bezocht geregeld de Prunje. Eenmaal werd gezien hoe deze Buizerd, ondanks fel alarmeren van tientallen Kluten, een klutenpul pakte (MH). Waarschijnlijk zal de Buizerd vaker van deze aantrekkelijke voedselbron gebruik hebben gemaakt.

PATRIJS **2** **Rode Lijst 2, kwetsbaar**

De Patrijs is geworden van een talrijke broedvogel van akkerrijke streken tot een symbool van de afname van natuurwaarden in door akkerland gedomineerd 'wit gebied'. Opmerkelijk voor deze liefhebber van droge voeten is dat hij voorjaar 2008 nog met twee territoria vertegenwoordigd was in de Prunje. Daarbij dient gezegd dat de territoria waarschijnlijk ook het benoorden de Delingsdijk gelegen landbouwgebied beslaan. De ruigtekruiden in de Prunje zijn ongetwijfeld wel aantrekkelijk voor de Patrijs. Gezien het accent op de aquatische component bij de herinrichting van de Prunje is een uitbreiding van de soort in het gebied niet te verwachten. Zulks zou wel kunnen optreden in de beoogde drogere delen van Plan Tureluur nabij Zierikzee.

FAZANT **3**

Met de komst van water en slik is de Prunje er voor de Fazant een stuk minder aantrekkelijk op geworden. De BMP-tellingen van de VWG Schouwen-Duiveland tonen fraai de afname van de soort; nogal abrupt in het noordelijke plot en vrij geleidelijk in het zuidelijke plot. Anno 2008 waren in het gehele onderzoeksgebied nog slechts drie territoria over, alle aan de rand van het gebied. Gezien het nog altijd algemene voorkomen van de soort in grote delen van het Zeeuwse polderland zijn er voor de Fazant voldoende uitwijkmogelijkheden aanwezig.

WATERHOEN **8**

Het Waterhoen is weliswaar een echte watervogel, maar de combinatie van brak water en een grote mate van openheid van het centrale deel van de Prunje is niet aan de soort besteed. Het voorkomen in het gebied blijft daarom grotendeels beperkt tot de rietrijke vaarten langs de randen, een situatie waarin ook geen wijziging te verwachten valt.

MEERKOET **11**

Deze broedvogel van zoete en brakke wateren neemt genoeg met een reeks aan natte habitats. Meerkoeten broeden graag in rietland, maar kunnen ook in vrijwel open gebied nestelen, mits voldoende geschikt voedsel (in het broedseizoen vooral waterplanten) beschikbaar is. In 2008 bleek de Meerkoet opvallend schaars te zijn in de Prunje. Vrijwel alle territoria bevonden zich in het riet langs de vaarten en in de spuiboezem. Dat de soort hiermee zijn voorkeur voor rietland bevestigt is logisch, maar opmerkelijk blijft het volledig ontbreken in de centrale delen van het gebied. De vraag is of dit van doen heeft met een gebrek aan eetbare brakke onderwatervegetatie als *Zanichellia* en *Schedefonteinkruid*. De recente toename van de Meerkoet in het reguliere Zeeuwse polderland (data akker- en weidevogelmeetnet Provincie Zeeland) maakt deze vraag mogelijk nog indringender.

SCHOLEKSTER **90**

De Scholekster was een kenmerkende broedvogel van de agrarische Prunje en is dat zeker ook in de Prunje-nieuwe stijl. De van 2000 tot 2008 getelde aantallen in de beide BMP-plots wijzen op een opmerkelijk stabiele aantalsontwikkeling. De verspreiding van de Scholekster-territoria over de Prunje in 2008 vertoont slechts enkele witte vlekken. In het noordelijk deel gaat het vooral om te natte gebiedsdelen, terwijl de soort aan de zuidkant schaars is in de net ingerichte (ook erg natte) delen aan de westzijde en rond de uitkijktoren. De huidige dichtheid van 23,6 paar per 100 ha ligt ruim boven de 5-6,4 paar per 100 ha in regulier Zeeuws landbouwgebied en in agrarisch beheersgebied (data akker- en weidevogelmeetnet Provincie Zeeland) en wijkt nauwelijks af van de dichtheden rond de 21-22

Tabel 5.1. Overzicht territoria Kluut in de Prunje, 1998-2008. (data Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

Kluut	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1998-2008	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Prunje-Noord	0	0	82	212	354	242	310	472	385	146	67
Prunje-Zuidwest	23	26	7	1	6	1	8	80	87	102	176
Prunje-Zuidoost	0	28	36	26	22	26	20	18	7	70	125
Spuikom	31	18	24	15	20	23	20	10	8	10	4
Totaal	54	72	149	254	402	292	358	580	487	328	372

KLEINE PLEVIER 0

De Kleine Plevier is een veelal aan zoet water gebonden pioniersoort van open zandig en slikkig terrein. Op het door zilt water gekenmerkte Schouwen-Duiveland is de soort erg schaars, in de Delta treffen we hem vooral in de zoete bekkens in de kom van de Oosterschelde, rond het Haringvliet en langs kreken in Zeeuws-Vlaanderen. Langs de zuidkust van Schouwen staat de Kleine Plevier te boek als een incidentele broedvogel. Tijdens en kort na de uitvoering van de herinrichting van de Prunje-Noord ontstond tijdelijk geschikt habitat voor de soort, die de Schouwse zuidkust toen meteen wist te vinden. De 4 paren in de Prunje-Noord in 2001 betekenden een voor de regio ongekend hoog aantal. Zoals te verwachten viel, was de pret van korte duur; in de daarop volgende jaren werd nog één territorium gemeld en vanaf 2004 is de Kleine Plevier niet meer als broedvogel aanwezig in de Prunje. Kennelijk heeft de herinrichting van het nog ziltere zuidelijk deel van het gebied de soort niet kunnen vermurwen om nog een broedpoging te doen. Te verwachten valt de Kleine Plevier zich ook in de toekomst niet als reguliere broedvogel zal vestigen in het gebied.

Tabel 5.2. Overzicht territoria Kleine Plevier in de Prunje, 1998-2008. (data Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

Kleine Plevier	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1998-2008	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Prunje-Noord	0	0	2	4	1	1	0	0	0	0	0
Prunje-Zuidwest	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prunje-Zuidoost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Spuikom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	2	4	1	1	0	0	0	0	0

BONTBEKPLEVIER 6**Rode Lijst 2, kwetsbaar****Aanwijsoort (broedvogel) Natura 2000-gebied Oosterschelde**

De vooral in brakke en zoute pioniersmilieus broedende Bontbekplevier is een kenmerkende, zij het niet zeer talrijke broedvogel langs de Oosterscheldekust van Schouwen-Duiveland. In 2008 werden 6 paren geteld in de Prunje, twee aan de noordzijde, twee in het zuidwestelijk deel en twee op het broedeiland in de grote plas aan de zuidoostzijde. De territoria zijn voornamelijk te vinden op zandig terrein (deels op eilanden) en in mindere mate op open zilt grasland. In de zuidelijke Prunje werd in 2000 en 2001 gebroed op een kleine akker (Meininger *et al.* 2002). De jaarlijks in opdracht van de Waterdienst van Rijkswaterstaat verzamelde gegevens wijzen op een verdubbeling van de populatie sinds 1998. De LBL-tellingen (1988-1995) wijzen op een populatieomvang die ongeveer gelijk is aan die van 2008. De landelijke trend is sinds 1990 stabiel (Van Dijk *et al.* 2008). In de Delta is de soort sinds 1990 echter in aantal afgenomen, terwijl het relatieve belang van natuurontwikkelingsgebieden voor de soort hier is toegenomen (Strucker *et al.* 2007). Na voltooiing van de herinrichting kan de zuidkust van Schouwen een belangrijk broedgebied voor de Bontbekplevier blijven. Dat geldt zeker voor de Prunje, mits voldoende openheid en een minimum aan verstoring in het broedseizoen gewaarborgd zijn.

Tabel 5.3. Overzicht territoria Bontbekplevier in de Prunje, 1998-2008. (data Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

Bontbekplevier	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1998-2008	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Prunje-Noord	0	0	2	2	5	5	3	4	3	1	3
Prunje-Zuidwest	3	2	1	1	1	2	2	2	1	2	2
Prunje-Zuidoost	0	0	0	0	0	0	2	3	2	1	2
Spuikom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	3	2	3	3	6	7	7	9	6	4	7

STRANDPLEVIER

13

Rode Lijst 3, bedreigd

Aanwijsoort (broedvogel) Natura 2000-gebied Oosterschelde

De nog sterker dan de Bontbekplevier aan open, zilte pioniersmilieus gebonden Strandplevier is de laatste kwart eeuw in Nederland sterk in aantal afgenomen. Dat geldt ook voor het Deltagebied, waar liefst driekwart van de landelijke populatie broedt. Het relatieve belang van natuurontwikkelingsgebieden is hier de laatste jaren gestegen: in 2006 broedde hier een kwart van de deltapopulatie (Strucker *et al.* 2007). De zuidkust van Schouwen is een van traditionele broedplaatsen van de Strandplevier in de Delta. Bij het opstellen van de plannen voor de herinrichting van de Prunje is nadrukkelijk gekeken naar de kansen voor de Strandplevier. Een overzicht van de aantalsontwikkeling in de periode 1998-2008 (tabel 5.4.) wijst uit dat dit niet voor niets was. Wel blijken de aantallen van jaar op jaar sterk te wisselen. De trend daarbij is dat net ingerichte deelgebieden een snelle aantalsstijging te zien geven, die echter weer gevolgd kan worden door een flinke daling van het aantal broedparen. De vroegst ingerichte Prunje-Noord brengt dit patroon goed in beeld (met een opmerkelijke piek van 30 paar in 2002, meer dan 10% van de landelijke populatie!); de vestiging in de Prunje Zuidwest en –Zuidoost is van recenter datum. Vrijwel elk jaar zijn oudervogels met jongen gezien (Meininger 2001-2005 in serie).

In 2008 toonde de Strandplevier een duidelijke voorkeur voor zeer karig begroeide zandige eilanden. Zolang dit habitat in de Prunje beschikbaar blijft, zijn de kansen op een blijvende vestiging van de soort groot. Eén van de pijlers van het huidige beheer (een hoge waterstand in de winter, gevolgd door een daling in het voorjaar) is daarbij cruciaal. De met dit beheer te realiseren rem op de vegetatiesuccessie is immers van groot belang voor de soort. Van belang is ook dat er tijdens het broedseizoen voldoende water beschikbaar blijft om broedeilanden van de Strandplevier geïsoleerd te houden; het water schrikt immers verschillende nestpredatoren af.

Tabel 5.4. Overzicht territoria Strandplevier in de Prunje, 1998-2008. (data Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

Strandplevier	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1998-2008	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Prunje-Noord	0	0	3	13	30	11	15	14	7	3	7
Prunje-Zuidwest	0	0	0	0	0	0	0	4	2	3	2
Prunje-Zuidoost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	4
Spuikom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	3	13	30	11	15	18	9	7	13

KIEVIT

105

De Kievit is een kenmerkende broedvogel van de grazige delen van de Prunje. Anno 2008 is de soort een talrijke broedvogel in het hele onderzoeksgebied, zij het dat er duidelijke accenten liggen op de graslanden van het zuidwestelijk deel. Elders in het gebied is er sprake van clustervorming op de vroeg in het seizoen drooggevallen open terreindelen. Lacunes in de verspreiding vinden we vooral in die gebiedsdelen die voorjaar 2008 te nat waren om als broedplaats voor de Kievit te fungeren. De in 2008 gevonden dichtheid van 27,5 paar per 100 ha ligt ruim boven het Zeeuwse gemiddelde van 15 paar per 100 ha in grasland met weidevogelbeheer en ligt ook boven de in 1988-1995 gevonden dichtheid in de Prunje. Overigens was bij die karteringen een negatieve trend zichtbaar, van 22 paar

per 100 ha in 1988 naar 16 paar per 100 ha in 1995. Deze daling lijkt dus tot staan gebracht. De resultaten van de BMP-plots wijzen wel op een zekere afname in de periode 2000-2008, maar deze plots liggen precies in het anno 2008 voor de soort wat minder aantrekkelijke gebied.

GRUTTO

36

Rode Lijst 1, gevoelig

Deze ambassadeur van het Nederlandse weidelandschap weet zich voornamelijk goed te handhaven in de natte Prunje. De in 2008 gevonden dichtheid van 9,4 paar per 100 ha ligt ruim boven het gemiddelde van 5 paar per 100 ha in Zeeuws weidevogel-beheersgebied. Op Schouwen-Duiveland is en blijft de Prunje het belangrijkste broedgebied voor de Grutto. Concurrentie valt wat dat betreft alleen te verwachten van de laatste in te richten delen van Plan Tureluur nabij Zierikzee. Binnen de provincie worden slechts in enkele topgebieden als de Yerseke Moer en de Hengstdijkse Putting hogere dichtheden behaald. Opvallend is voorts dat de huidige dichtheid vrijwel gelijk is aan die van de LBL-kartering van 1995. Gezien de nadrukkelijke negatieve trend van de soort, zowel op provinciale als op landelijke schaal, is dat goed nieuws. Toch zijn er ook enige kanttekeningen te maken. De resultaten van de BMP-plots laten tussen 2000 en 2008 een afname zien. Juist deze sterk vernatte terreinen zijn voor de typische weidevogels wat minder geschikt geworden; er is derhalve sprake van een logische ontwikkeling. Indien de huidige hoeveelheid geschikt grasland op peil blijft, is er een goede kans dat de Grutto zich ongeveer op het huidige peil kan handhaven. De forse afname van de gehele Noordwest-Europese populatie kan echter roet in het eten gooien.

Foto's (van linksboven met de klok mee):

Nest Kievit, Prunje Noord, 28 april 2008 (MH)

Klutennest met één grutto-ei, Prunje Noord, 28 april 2008 (MH)

Nest Grote Mantelmeeuw, Prunje Noord, 19 mei 2008 (MH)

Tureluur, Prunje Noord, 25 april 2008 (JWV)

Jonge Kluut in pootafdruk koe, Prunje Noord, 2 juni 2008 (MH)

TURELUUR 76**Rode Lijst 1, gevoelig**

Van alle weidevogels is de Tureluur het meest gebaat bij brakke milieus. Daarom fungeerde de soort als naamgever van het fameuze Plan Tureluur, de ambitieuze toekomstvisie voor onder meer de Schouwse zuidkust waaraan de herinrichting van de Prunje mede te danken is. Anno 2008 is de Tureluur een talrijke broedvogel van de Prunje. De dichtheid van 19,9 paar per 100 ha ligt hoger dan de 12-15 paar per 100 ha die in 1988-1995 bij de LBL-karteringen in het gebied werd vastgesteld en ligt ver boven het gemiddelde van 6,4 paar in Zeeuws weidevogelbeheersgebied. De trend in het gehele Zeeuwse akker- en weidevogelmeetnet ligt overigens rond de 1 paar per 100 ha en vertoont een daling, waarmee het belang van gebieden als de Prunje voor de Tureluur nog eens nadrukkelijk wordt onderstreept. De verspreiding van Tureluur vertoont grofweg dezelfde accenten als die van andere weidevogels, al valt bij deze soort het magere voorkomen in de strook langs de Slikweg en de relatieve talrijkheid in het centrale deel van de Prunje-Noord op. De BMP-plots van de VWG laten in de periode 2000-2008 een lichte daling zien. Met name in het zuidelijk plot is de hoeveelheid geschikt broedhabitat wat afgenomen, maar daar staat tegenover de Tureluurs veelvuldig foerageren in de hier ontstane ondiepe plassen. De toekomst van de Tureluur in de Prunje ziet er zonnig uit, mits de verruiging in toom wordt gehouden en het gebied niet verder vernat.

ZWARTKOPMEEUW 4

Hoewel de eerste bekende broedgevallen van de Zwartkopmeeuw in Nederland en de Delta plaatsvonden in de pal naast de Prunje gesitueerde, in 1953 in het Schelphoekgat verdwenen Heertjesinlaag (Vergeer & van Zuijlen 1996) ging de spectaculaire opkomst van de soort in de jaren tachtig en negentig grotendeels aan de Schouwse zuidkust voorbij. De afgelopen tien jaar broedde de Zwartkopmeeuw echter vrijwel jaarlijks in de Prunje en/of in de Flaauwers Inlaag. Net als elders in de Delta broeden de vogels steeds temidden van Kokmeeuwen (Strucker *et al.* 1997). In 2008 ging het om vier paren, een gering aantal vergeleken met de grote kolonies in het Haringvliet en de kom van de Delta, maar voorzover bekend het hoogste aantal ooit in een kolonie op Schouwen-Duiveland. De komende jaren lijken de kansen voor de Zwartkopmeeuw in de Prunje gunstig; de plaatselijke vegetatiesuccessie speelt de soort –voorlopig- in de kaart. De aanwezigheid van Kokmeeuwkolonies blijft wel een cruciale factor.

Tabel 5.5. Overzicht territoria Zwartkopmeeuw in de Prunje, 1998-2008. (data Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

Zwartkopmeeuw	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1998-2008											
Prunje-Noord	0	0	0	1	0	0	2	2	2	2	0
Prunje-Zuidwest	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Prunje-Zuidoost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Spuikom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	1	0	0	2	2	2	2	4

KOKMEEUW 504

De Kokmeeuw is al eeuwen een kenmerkende broedvogel van de Schouwse zuidkust. Sinds de komst van het stoomgemaal was de soort binnendijs in de Prunje echter verworpen tot een incidentele broedvogel. Meteen na de herinrichting kwam hier verandering in: sinds 2001 broeden weer honderden paren in de Prunje, met een piek van 2160 paar in 2006. In 2007 en 2008 lag het aantal met circa 500 paar ineens een stuk lager. De vestiging van de soort in gereed gekomen delen van Plan Tureluur beoosten de Prunje is daar zeker debet aan. De vraag of de Prunje zelf als broedplaats minder aantrekkelijk is geworden, is minder eenvoudig te beantwoorden. Mogelijk speelt predatie door grondpredatoren een rol; met name in de Prunje-Noord werden in 2008 veel gepredeerde nesten gevonden en werden weinig jongen gezien (MH). Ook andere predatoren als bijv. de Buizerd kunnen enige tol eisen; in 2001 werd vastgesteld dat een Buizerd net vliegvlugge pullen pakte (Meininger *et al.* 2002). Een andere negatieve factor is vertrapping door vee; een ter plaatste eerder geconstateerd fenomeen dat in 2008 wederom een rol speelde. In het zuidelijke deel leek het broedsucces beter,

getuige de flinke aantallen begin juli aanwezige pullen. Opvallend in 2008 was de sterke spreiding van de Kokmeeuw over het hele onderzoeksgebied: slechts één kolonie telde meer dan 100 paren. Wellicht is dit een strategie om de predatiedruk te verminderen.

De blijvende aanwezigheid van kokmeeuwkolonies in de Prunje is zeer gewenst. Als over enkele jaren de herinrichting van de zuidkust in afgerond, zal blijken of de soort hier voldoende kansen ziet. Een voortzetting van het huidige beheer lijkt daarbij de beste kansen te bieden, al kan de predatiedruk mogelijk roet in het eten gooien.

Tabel 5.6. Overzicht territoria Kokmeeuw in de Prunje, 1998-2008. (data Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

Kokmeeuw	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1998-2008											
Prunje-Noord	0	0	5	399	1072	1490	1260	1648	2028	319	215
Prunje-Zuidwest	0	0	0	0	0	1	0	449	97	138	246
Prunje-Zuidoost	0	0	0	0	24	31	44	13	17	0	41
Spuikom	3	30	7	1	27	1	13	1	18	0	2
Totaal	3	30	12	400	1123	1523	1317	2111	2160	457	504

ZILVERMEEUW 12

Zilvermeeuwen broeden vanouds in flink aantal op de Kop van Schouwen (Meeuwenduinen!) en ook alweer enige decennia op Neeltje Jans. Langs de Schouwse zuidkust blijft het broeden veelal beperkt tot bescheiden en onregelmatige vestigingen, vooral in inlagen. Sinds de herinrichting broedt de Zilvermeeuw vrijwel jaarlijks in de Prunje met een de laatste jaren stijgend aantal broedparen (zie tabel 5.7). Van daadwerkelijke kolonievorming is echter nog geen sprake. Feit is dat de te verwachten plaatselijke vegetatiesuccessie in het gebied de soort voorlopig in de kaart zal spelen: Zilvermeeuwen handhaven zich vergeleken met veel andere meeuwen en sterns langer in hoge ruigte. Indien de vestiging van grote aantallen broedende Zilvermeeuwen in de Prunje als minder gewenst wordt gezien, is het dus zaak om de vegetatiesuccessie middels het waterbeheer zo goed mogelijk terug te dringen.

Tabel 5.7. Overzicht territoria Zilvermeeuw in de Prunje, 1998-2008. (data Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

Zilvermeeuw	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1998-2008											
Prunje-Noord	0	0	0	1	0	4	4	5	8	7	10
Prunje-Zuidwest	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	1
Prunje-Zuidoost	0	0	0	0	0	1	2	1	0	4	1
Spuikom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	1	0	5	6	6	8	13	12

KLEINE MANTELMEEUW 0

De Kleine Mantelmeeuw broedt in de Delta voornamelijk in enkele grote kolonies langs de kust (onder meer in de Meeuwenduinen op de Kop van Schouwen). De aanwezigheid van kolonies op de Middelpaten en op het industrieterrein Moerdijk tonen aan, dat de vogels ook landinwaarts kunnen broeden. Op Schouwen zijn broedgevallen van de Kleine Mantel buiten het duin vooralsnog een zeldzaamheid. In het onderzoeksgebied werd tot nu toe één maal gebroed, en wel in de Prunje-Noord in 2004 (Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

GROTE MANTELMEEUW 1

Rode Lijst 1, gevoelig

Sinds 1993 broedt jaarlijks een klein, maar groeiend aantal Grote Mantelmeeuwen in het Deltagebied. De vogels prefereren pal aan het water gelegen broedplaatsen en vertonen een opmerkelijke plaatstrouw (Strucker *et al.* 2007). Belangrijke broedplaatsen bevinden zich in de Grevelingen en op de Middelpaten in het Veerse Meer. Sinds 2002 wordt geregeld gebroed op de buitendijkse eilanden van de Schelphoek, vlakbij de Prunje (Strucker *et al.* 2007). Voorjaar 2007 werd voor het eerst

gebroed in de Prunje, en wel in het noordelijk deel (Strucker *et al.* 2008). In het voorjaar van 2008 werd wederom een nest van de soort gevonden in dit deelgebied. Het broedsel verliep succesvol, er vloog tenminste één jong uit. Gezien de geconstateerde plaatstrouw en de mate van geschiktheid van het gebied is er een gereede kans dat de Grote Mantelmeeuw zich de komende jaren zal ontwikkelen tot een reguliere broedvogel van de Prunje. De kans dat het om meer dan enkele paren zal gaan, lijkt echter gering.

GROTE STERN 0 Aanwijsoort (broedvogel) Natura 2000-gebied Oosterschelde

De Grote Stern was een cruciale soort in het tot de stormvloedramp van 1953 uitgevoerde vogelarij-bedrijf langs de zuidkust van Schouwen. Jaarlijks broedden hier duizenden paren in de inlagen, maar al in de tijd van Vijverberg waren de binnendijkse kolonies een verschijnsel uit het verleden; de komst van het stoomgemaal had de Prunje ongeschikt (te droog) gemaakt. Met het ineenstorten van de grote Stern-populatie, begin jaren zestig, verdween de soort uit beeld langs de Schouwse zuidkust. Een halve eeuw moest de regio het zonder substantiële aantallen broedende Grote Sterns stellen, tot de verassende terugkeer van een kolonie in de Flaauwers Inlaag in 2004, die in 2006 een maximum van 1766 paar bereikte (Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB). De terugkeer van de Grote Stern in de inlagen was zeker te danken aan een meer op kustbroedvogels gericht beheer van de eilanden ('hillen') van de inlagen; er lijkt geen direct verband te zijn met de gelijktijdige herinrichting van de Prunje. De Grote Sterns van Flaauwers foerageren vrijwel allemaal op de Oosterschelde, dus een voedsellink is er ook niet. Van groot belang is echter wel het feit dat de Prunje in zijn huidige vorm een kolonie Grote Sterns zou kunnen herbergen. Cruciaal voor de kansen hierop zijn behoud van het huidige peilbeheer (dat schaars begroeide eilanden in het broedseizoen moet opleveren) en de blijvende aanwezigheid van kolonies Kokmeeuwen. Grote Sterns broeden in de Delta immers vrijwel altijd temidden van Kokmeeuwen. Voorjaar 2008 werden de eilanden in het zuidoostelijk deel van de Prunje geregeld als rust- en baltsplaats gebruikt door tientallen Grote Sterns. Wellicht een opmaat naar meer in de toekomst?

VISDIEF 185 Rode Lijst 2, kwetsbaar Aanwijsoort (broedvogel) Natura 2000-gebied Oosterschelde

In de door J. Vijverberg beschreven rijkdom aan broedvogels in het lage land van Schouwen van voor de stoombemaling speelt de Visdief een prominente rol. Reeds in Vijverbergs tijd (begin/midden twintigste eeuw) waren kolonies van deze stern op Schouwen vrijwel beperkt tot de inlagen. Deze situatie hield aan tot de herinrichting van de Prunje. Sinds 2001 broeden er weer substantiële aantallen Visdieven in het onderzochte deel van het 'Platte van Schouwen', met een voorlopige piek van 387 paar in 2004 (tabel 5.8). De vogels vertonen een grote voorkeur voor het broeden op schaars begroeide eilandjes. De Visdieven van de Prunje foerageren voor het leeuwendeel op de Oosterschelde.

De na 2004 opgetreden afname van de soort in de Prunje heeft deels van doen met het beschikbaar komen van broedgebied in de heringerichte gronden beoosten het gebied. Daarnaast kan vegetatiesuccessie en predatie een rol spelen bij het minder aantrekkelijk worden van de Prunje-Noord. Het eiland in de grote plas van de Prunje-Zuidwest was in 2008 juist erg in trek bij de Visdieven. Bij een bestendig op openheid gericht waterbeheer van de Prunje moet het mogelijk zijn om geschikte broedcondities voor de Visdief in stand te houden. Daarbij moet de Prunje gezien worden als een belangrijke schakel in de keten van geschikte broedgebieden langs de zuidkust van Schouwen; een tijdelijke afname alhier ten faveure van andere deelgebieden doet niets af aan het potentiële belang van de Prunje als broedgebied.

Tabel 5.8. Overzicht territoria Visdief in de Prunje, 1998-2008. (data Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

Visdief	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Prunje-Noord	0	0	0	51	50	227	387	352	232	227	72
Prunje-Zuidwest	0	0	0	0	0	0	0	18	0	3	0
Prunje-Zuidoost	0	0	0	0	0	5	0	0	0	19	113
Spuikom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	51	50	232	387	370	232	249	185

NOORDSE STERN 11 Aanwijsoort (broedvogel) Natura 2000-gebied Oosterschelde

De Zeeuwse Delta herbergt een van zuidelijkste Europese populaties van deze arctische broedvogel. De spuiboezem van Flauwers stond in de eerste decennia van de vorige eeuw al te boek als broedplaats van de soort, die de afgelopen 20 jaar in de Delta ligt in aantal is toegenomen. De pal bezuiden de Prunje gelegen Flauwers- en Weeversinlaag vormden de afgelopen decennia een van de belangrijkste broedplaatsen in de Delta (gegevens Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB). Het is dan ook niet verwonderlijk dat de Noordse Stern, net als de veel talrijkere Visdief, sinds 2001 de sprong naar de heringerichte Prunje heeft gemaakt. Het accent lag daarbij eerst op de Prunje-Noord, maar in 2007 en 2008 waren de eilanden in de grote plas van de Prunje-Zuidoost favoriet. De komende jaren zullen uitwijzen of de Noordse Stern zich in het gebied weet te handhaven. Gezien de al tenminste 100 jaar durende aanwezigheid van de soort in de directe omgeving van de Prunje lijkt dat zeker mogelijk.

Tabel 5.9. Overzicht territoria Noordse Stern in de Prunje, 1998-2008. (data Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

Noordse Stern	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1998-2008	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Prunje-Noord	0	0	0	1	0	4	3	1	0	0	0
Prunje-Zuidwest	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
Prunje-Zuidoost	0	0	0	0	0	1	0	0	1	4	11
Spuikom	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0
Totaal	0	0	0	1	0	6	4	2	1	6	11

DWERGSTERN**36****Rode Lijst 2, kwetsbaar****Aanwijsoort (broedvogel) Natura 2000-gebied Oosterschelde**

Deze uitgesproken pionier van vrijwel kale platen en banken nabij niet te diepe, visrijke wateren broedde in de Delta zolang het kon op stranden en platen, maar is de laatste decennia vooral afhankelijk van vaak tijdelijk geschikt habitat (veelal eilandjes) in afgedamde Deltawateren, waar de door de afgenomen dynamiek versnelde vegetatiesuccessie vaak spelbreker is. Alleen in meer dynamische milieus als de Hoge Platen in de Westerschelde weet de soort zich langere tijd goed te handhaven. De herinrichting van de Prunje biedt nieuwe kansen voor de Dwergstern aan de zuidkust van Schouwen. Het overzicht van de aantallen in 1998-2008 toont de potenties, maar laat ook duidelijk zien dat van een reguliere vestiging nog geen sprake is. Mooi is dat juist in 2008 de grootste vestiging tot nu toe aanwezig was. Dat heeft zeker van doen met de grote mate van geschiktheid van de twee open, zandige eilanden in de grote plas van de Prunje-Zuidoost. Bestendiging middels peilbeheer van flinke vrijwel kale delen op deze eilanden kan de kans op een langere vestiging van Dwergsterns alhier vergroten. Bovendien maakt een fors winterpeil de kans op het weren van de in de nabijheid aanwezige Bruine Rat –een geduchte predator van broedende Dwergsterns- groter. Ondanks de mogelijke aanwezigheid van ratten op de eilanden heeft een deel van de Dwergsterns jongen grootgebracht. Op 18 juni werden tenminste 12 paren met pullen gezien. Niet bekend is hoeveel jongen daadwerkelijk zijn uitgevlogen.

De Dwergsterns van de Prunje foerageerden voorjaar 2008 voornamelijk op de Oosterschelde, maar meer dan andere sterns werden ook foeragerende vogels boven het water van de Prunje-Zuidoost gezien.

Tabel 5.10. Overzicht territoria Dwergstern in de Prunje, 1998-2008. (data Waterdienst Rijkswaterstaat/SOVON-LSB).

Dwergstern	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
1998-2008	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Prunje-Noord	0	0	0	3	0	0	23	19	0	0	0
Prunje-Zuidwest	0	0	0	0	0	0	0	1	0	3	0
Prunje-Zuidoost	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	36
Spuikom	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
totaal	0	0	0	3	0	0	23	20	0	4	36

HOUTDUIF 2

Houtduiven broeden talrijk in het Schelphoekbos en op erven rond de Prunje. Op erven van geamoveerde boerderijen in het gebied broedde de soort tot voor enkele jaren. In het in 2008 onderzochte SBB-gebied waren alleen twee paren in het Stinkgatbos aanwezig.

TURKSE TORTEL 0

Turkse Tortels broeden in het dorp Serooskerke en op enkele erven rond de Prunje. In tegenstelling tot de Houtduif zijn de Turkse Tortels slechts bij uitzondering in de open Prunje te vinden.

ZOMERTORTEL 0**Rode Lijst 2, kwetsbaar**

Tot voor kort was de Zomertortel in de Delta een kenmerkende broedvogel van flink begroeide erven in het landelijk gebied. In de omgeving van de Prunje werden in 1995 nog 5 territoria in dit habitat vastgesteld (Van Buel 1996). Anno 2008 werden geen Zomertortels meer gehoord op de erven in en rond het onderzoeksgebied, een ontwikkeling die weinig met de herinrichting, maar des te meer met de (inter) nationale omvangrijke afname van doen heeft.

KOEKOEK 1**Rode Lijst 2, kwetsbaar**

De Koekoek is een redelijk verspreide vogel op het Platte van Schouwen, waar soorten als Graspieper, Gele Kwikstaart en Kleine Karekiet als waardvogel kunnen dienen. Vanuit het bosje bij het Stinkgat weet de soort zich in de Prunje-nieuwe stijl te handhaven.

VELDLEEUWERIK 27**Rode Lijst 1, gevoelig**

De sterk aan openheid gebonden Veldleeuwerik is een kenmerkende soort van het polderlandschap in de Delta. Tengevolge van de forse afname in het landelijk gebied is de soort anno 2008 veel meer een typische vogel van open natuurgebied in de regio geworden; alleen daar zijn lokaal nog flinke dichtheden te vinden. In de Prunje werden voorjaar 2008 27 territoria geteld. De soort vertoont een duidelijke voorkeur voor de wat hogere delen (o.a. de gronddepots), terwijl de natte, laaggelegen platen en de omgeving van bebouwing gemeden worden.

De herinrichting van de Prunje heeft niet geleid tot een toename van de Veldleeuwerik. De huidige dichtheid van 7,1 paar per 100 ha ligt onder de 10-13 paar per 100 ha uit de LBL-inventarisaties in 1988-1995. De gegevens van de twee BMP-plots in Prunje wijzen voorts op een duidelijke afname sinds 2000. Deels heeft dat van doen met het verdwijnen van geschikt habitat door de komst van krekken en natte, laaggelegen platen in genoemde plots, maar daarnaast dient opgemerkt dat de soort in dezelfde periode overal in Zeeland in aantal afnam. De huidige dichtheid in de Prunje ligt nog altijd ver boven het gemiddelde van 1,4 paar per 100 ha, zoals die in het Zeeuwse Akker- en Weidevogelmeetnet is vastgesteld. Bovendien ligt het voor de hand dat de soort zich in de nu compleet ingerichte Prunje in ongeveer de huidige dichtheid zal kunnen handhaven (als tenminste de Zeeuwse populatie niet verder instort).

GRASPIEPER 27**Rode Lijst 1, gevoelig**

De door J. Vijverberg vaak bij de streeknaam 'kantlêuwerek' genoemde Graspieper is een kenmerkende broedvogel van het agrarisch buitengebied in de Delta. Dat de soort vaak slootranden en wegbermen prefereert komt op de verspreidingskaart duidelijk tot uiting. Daarbij valt op dat vooral de zuidrand langs de inlaagweg erg in trek is, terwijl langs de Slikweg en de A59 beduidend minder territoria te vinden zijn. Bij de eerste kan de bebouwing een rol spelen, terwijl het drukke autoverkeer bij de tweede wellicht een beperkende factor is. Het vrijwel ontbreken van territoria blijft opmerkelijk en gezien het plaatselijke voorkomen van prima broedhabitat lastig te verklaren.

De huidige dichtheid van 7, 1 paar 100 ha ligt duidelijk onder de 10,5 – 13,5 paar per 100 ha in het LBL-telgebied in 1988-1995, maar duidelijk boven het gemiddelde van 4,5 paar per 100 hectare in het Zeeuwse akker- en weidevogelmeetnet. Het beeld van de beide BMP-plots bevestigt de afname van de Graspieper sinds de herinrichting (BMP-plot Prunje-Noord: van 20 paar in 2000 naar 1-6 paar in 2002-2008), maar wijst tevens op een ontwikkeling naar een stabiele broedpopulatie op een wat lager niveau.

GELE KWIKSTAART 4

Rode Lijst 1, gevoelig

Weinig broedvogels in de Delta zijn zo sterk gebonden aan open akker- en in minder mate grasland als de Gele Kwikstaart. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de soort niet profiteert van de herinrichting van de Prunje. Waar Van Buel voor de periode dichtheden van 5,4 – 7,8 paar per 100 ha noteert in het LBL-telgebied in 1988-1995, komt de kartering van het SBB-gebied in 2008 niet verder dan 1 paar per 100 ha. Waarschijnlijk zal de Gele Kwikstaart zich in deze lage dichtheid voorlopig kunnen handhaven in het gebied. Daarmee is het een van de weinige broedvogels die op het open akkerland, elders op het eiland, talrijker zal zijn dan in de Prunje.

WITTE KWIKSTAART 0

Deze vogel van ruraal gebied voelt zich in het buitengebied van Schouwen-Duiveland vooral thuis op erven. Voorjaar 2008 werd de soort op opmerkelijk veel net buiten het onderzoeksgebied gelegen erven vastgesteld. Deze vogels foerageren ook geregeld net binnen het onderzoeksgebied.

WINTERKONING 1

Van deze struweelvogel werd één paar vastgesteld in het bosje bij het Stikgat. Daarnaast broedt hij op enkele erven.

ROODBORST 1

De Roodborst is een schaarse broedvogel in de polders van Schouwen, maar bosbiiotoop vormt een uitzondering: hier is de soort goed vertegenwoordigd. In dat licht bezien is de aanwezigheid van een territorium in het aan de Schelphoek grenzende bosje rond het Stinkgat niet verwonderlijk.

MEREL 1

Het enige Merel-territorium binnen het onderzoeksgebied bevond zich in het bosje rond het Stinkgat. Daarnaast broedde de soort op een aantal erven.

GRASZANGER 0

De Graszanger is een zeldzame, na een reeks zachte winters wat in aantal toenemende broedvogel die in de Delta de noordwestgrens van zijn Europese verspreidingsgebied bereikt. De Nederlandse broedpopulatie bedraagt vooralsnog maximaal enkele tientallen territoria. Het Verdrongen Land van Saeftinghe is hier veruit het belangrijkste broedgebied (33 terr. in 2006, Van Dijk *et al.* 2008). In de (na)zomer van 2006 werd door diverse waarnemers een zingende Graszanger gemeld in de Prunje-Noord (DVN/SOVON-LSB). Op basis van deze waarnemingen was sprake van een territorium van deze in Nederland pas laat in het seizoen broedende vogel. De enige andere locatie op Schouwen-Duiveland waar een territorium is vastgesteld betreft de Westenschouwse Inlaag. In de zomer van 2008 werd de Graszanger eenmaal gemeld, en wel op 26 juli langs de Delingsdijk (C. Beeke). Gezien het feit dat het bij deze melding bleef, wordt ervan uitgegaan dat er in 2008 geen territorium aanwezig was in de Prunje.

BOSRIETZANGER 1

Deze broedvogel van rietruigte en andere dichte, vochtminnende vegetaties is de afgelopen decennia hooguit een incidentele broedvogel geweest in de Prunje. De herinrichting heeft vooralsnog niet geleid tot meer geschikt habitat voor de soort. Het enige territorium bevond zich in een rietkraag in de spuiboezem.

KLEINE KAREKIET 38

Het ontbreken van rietopstanden in grote delen van de Prunje komt prachtig tot uiting op de verspreidingskaart van de Kleine Karekiet. Deze sterk aan riet gebonden soort werd vrijwel alleen vastgesteld in rietopstanden in de veelal brede sloten langs het onderzoeksgebied en in de spuiboezem. In deze sloten is de soort deels algemeen, zeker langs de Delingsdijk. Zolang er in de centrale Prunje geen rietland tot ontwikkeling komt, zal het huidige verspreidingsbeeld waarschijnlijk niet veel veranderen.

SPOTVOGEL 0

Rode Lijst 1, gevoelig

De Spotvogel is op Schouwen-Duiveland vooral een broedvogel van groene erven in het landelijk gebied. Op enkele erven net buiten het onderzoeksgebied werd deze Rode Lijst-soort voorjaar 2008 vastgesteld. Op de bij het LBL-onderzoek in 1988-1995 meegetelde erven bleek de soort met 10-12 paar goed vertegenwoordigd.

TJIFTJAF 1

De enige Tjiftjaf in het onderzoeksgebied bevond zich in het bosje rond het Stinkgat.

GRAUWE VLIEGENVANGER 0

Rode Lijst 1, gevoelig

De Grauwe Vliegenvanger staat op Schouwen-Duiveland bekend als een broedvogel van dorpen en erven. Van Buel (1995) stelde op de erven van de Prunje 5 territoria vast. Voorjaar 2008 werden de erven langs het onderzoeksgebied niet uitgebreid onderzocht, mogelijk is er dus een enkel paar gemist.

KOOLMEES 1

In het bosje rond het Stinkgat bevond zich een territorium van de Koolmees.

KAUW 5

De Kauw broedt in het onderzoeksgebied bij de voormalige boerderij bij het Stinkgat. Voorts werden broedparen opgemerkt op enkele erven langs de Slikweg. Groepjes foeragerende kauwen (ongetwijfeld deels afkomstig uit het nabije Serooskerke) foerageren geregeld in het onderzoeksgebied.

EKSTER 0

In het onderzoeksgebied werden geen broedende Eksters aangetroffen. Wel broedde een paar op een erf aan de Slikweg, terwijl de soort ook in het nabije Serooskerke en in het Schelphoekbos broedt.

ZWARTE KRAAI 1

De Zwarte Kraai broedt op een aantal erven net buiten het onderzoeksgebied, onder meer in de spuikom en langs de Slikweg. Deze vogels foerageren geregeld in de Prunje en hetzelfde geldt voor broedvogels uit het Schelphoekbos en Serooskerke.

PUTTER 0

De Putter broedt op Schouwen-Duiveland geregeld op erven. Hoewel voorjaar 2008 geen territoria werden vastgesteld op de erven rondom het onderzoeksgebied, werden wel met enige regelmaat groepjes foeragerende Putters gezien in de ruigere gebiedsdelen.

KNEU 3

Rode Lijst 1, gevoelig

De Kneu is een schaarse broedvogel van erven aan de rand van het onderzoeksgebied. Binnen het SBB-gebied werden drie territoria vastgesteld, twee in de bosjes in de zuidelijke spuikom en één nabij het Stikgat.

RIETGORS 5

De Rietgors was een schaarse broedvogel van de randen van de oude Prunje; een situatie waarin, blijkens de kartering van 2008, weinig verandering is gekomen. De vijf vastgestelde territoria bevonden zich alle in randsloten langs het gebied en in de spuikom. Bij een gebrek aan riet en rietruigte zal de Rietgors voorlopig vermoedelijk niet veel talrijker worden in het onderzoeksgebied.

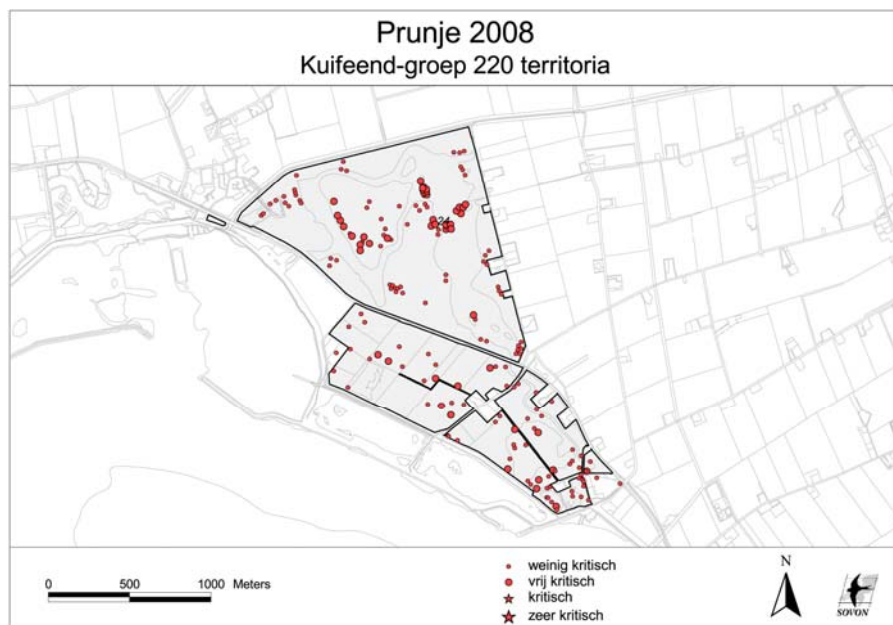
6. Ecologische Vogelgroepen

Staatsbosbeheer hanteert bij haar beheersevaluaties een systeem van ecologische vogelgroepen, die een belangrijk hulpmiddel vormen voor een analyse van de vogelgegevens middels het programma AVIS. In dit hoofdstuk worden enkele voor de Prunje relevante soorten kort besproken.

GROEP 103: KUIFEENDGROEP

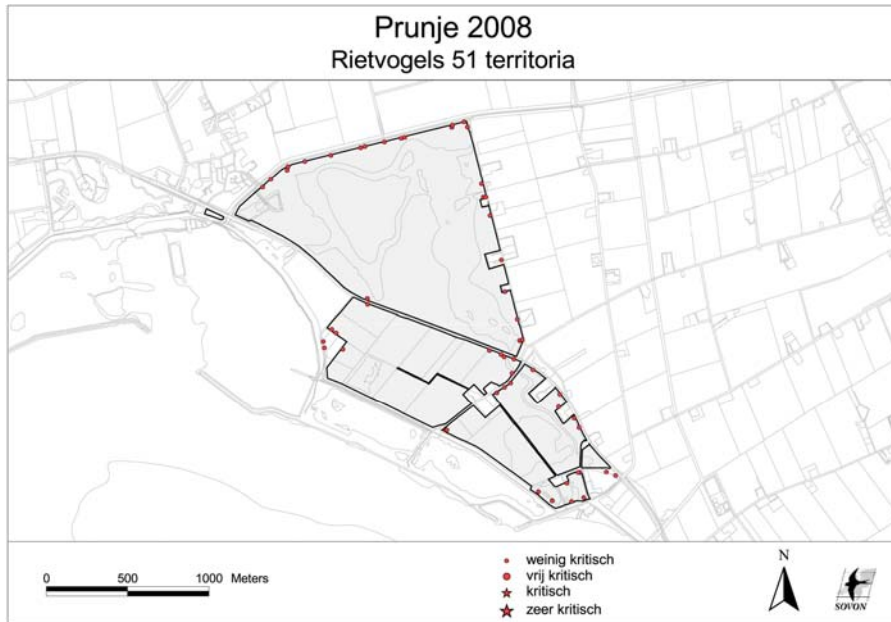
Deze ecologische vogelgroep is kenmerkend voor voedselrijk, open water met of zonder een rijke onderwatervegetatie. Van de verschillende watervogelgroepen is de Kuifeendgroep met afstand het best vertegenwoordigd in de Prunje. Het gaat om Brandgans, Nijlgans, Bergeend, Wilde Eend, Kuifeend en Meerkoet. De tevens tot deze vogelgroep gerekende Fuut, Knobbelzwaan, Canadese Gans en Mandarijneend ontbreken. De verspreidingskaart van de Kuifeend-groep toont een voorkeur van de tot de groep gerekende soorten voor de wat ruigere vegetaties nabij open water, waarbij de eilanden favoriet zijn. In kortgrazige vegetaties is de groep beduidend minder vertegenwoordigd.

Overigens ontbreekt in de AVIS-systematiek een soortgroep die kenmerkend is voor brakke wateren en derhalve voor de Prunje relevant zou zijn.

GROEP 202: RIETVOGELS

Deze overkoepelende soortgroep bevat alle in de AVIS-systematiek opgenomen broedvogelsoorten die kenmerkend worden geacht voor riet- en andere verlandingsvegetaties. Van het omvangrijke aantal tot deze groep gerekende vogelsoorten komen er slechts enkele, te weten Kleine Karekiet, Rietgors en Waterhoen, voor in het onderzoeksgebied. Relevante soorten als Roerdomp, Lepelaar, Waterral, Rietzanger en Baardman ontbreken als broedvogel in de Prunje. Het vrijwel geheel ontbreken van grotere rietopstanden in de centrale delen van het gebied speelt daarbij uiteraard een belangrijke rol. Op de verspreidingskaart is goed te zien dat de tot de groep gerekende soorten vrijwel beperkt zijn tot de randsloten langs onder meer Delingsdijk en de A59, alsmede tot de rietopstanden in de spuikom Flaauwers.

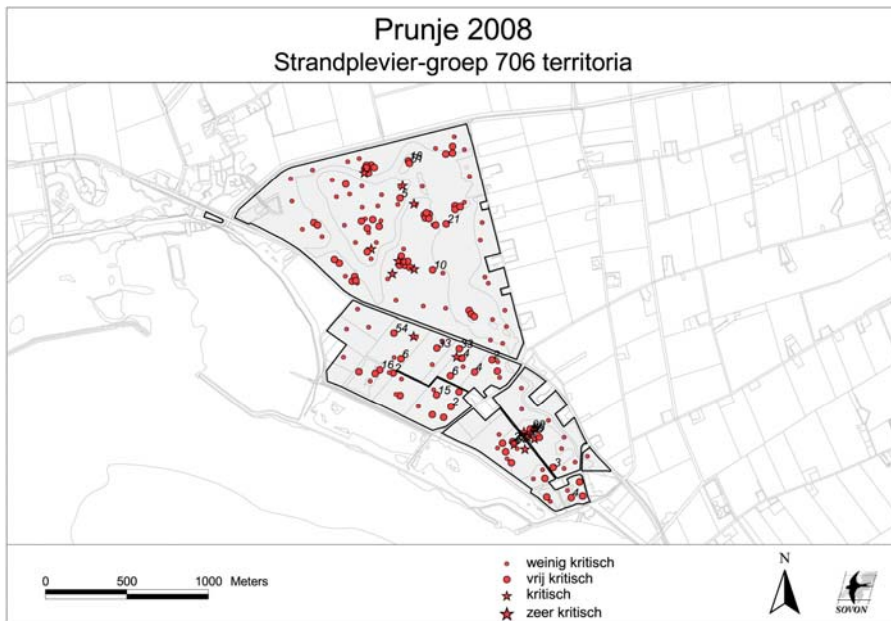

GROEP 301: STRANDPLEVIER-GROEP

De Strandplevier-groep bestaat uit kenmerkende soorten van schaars begroeide zandplaten van brakke tot zoute milieus. Niet toevallig is deze groep bijzonder goed vertegenwoordigd in de Prunje. De volgende tot de soortgroep gerekende vogels broeden in het gebied: Scholekster, Kluut, Bontbekplevier, Strandplevier, Visdief, Noordse Stern en Dwergstern. Alleen Flamingo en de op luttele meters van het gebied broedende Grote Stern ontbreken.

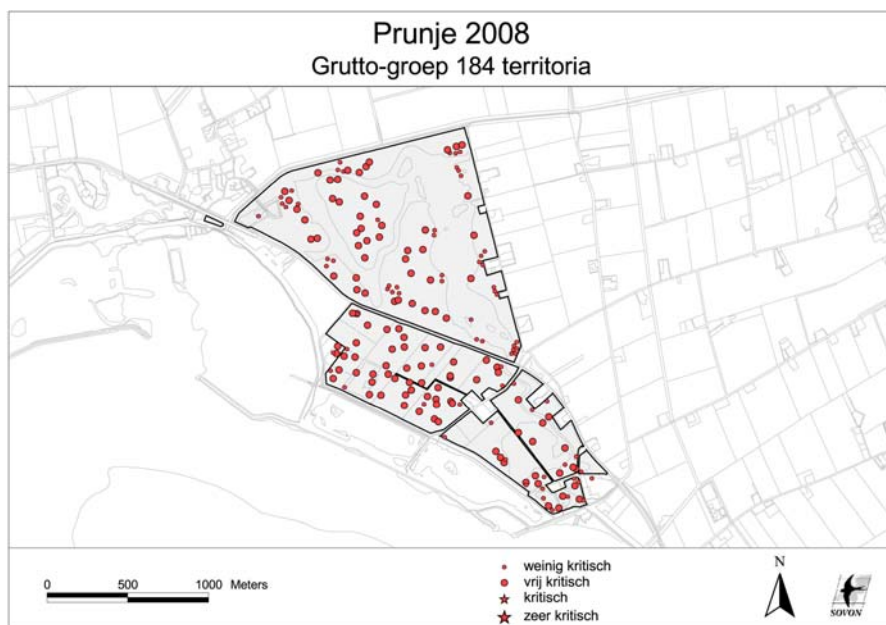
Veel van de genoemde soorten staan op de landelijke Rode Lijst en/of staan te boek als doelsoort in het Natura2000-gebied Oosterschelde omwille van hun status als broedvogel.

De vertegenwoordigers van de Strandpleviergroep broeden voornamelijk op de zandige eilanden in het gebied, alsmede aan schaars begroeide randen van het vasteland. Voorts wordt in mindere mate gebroed in zilte graslanden en in door zeekraal gedomineerde zilte vegetaties. De soortgroep is vooral kenmerkend voor de centrale delen van het gebied; aan de randen is hij duidelijk minder goed vertegenwoordigd.

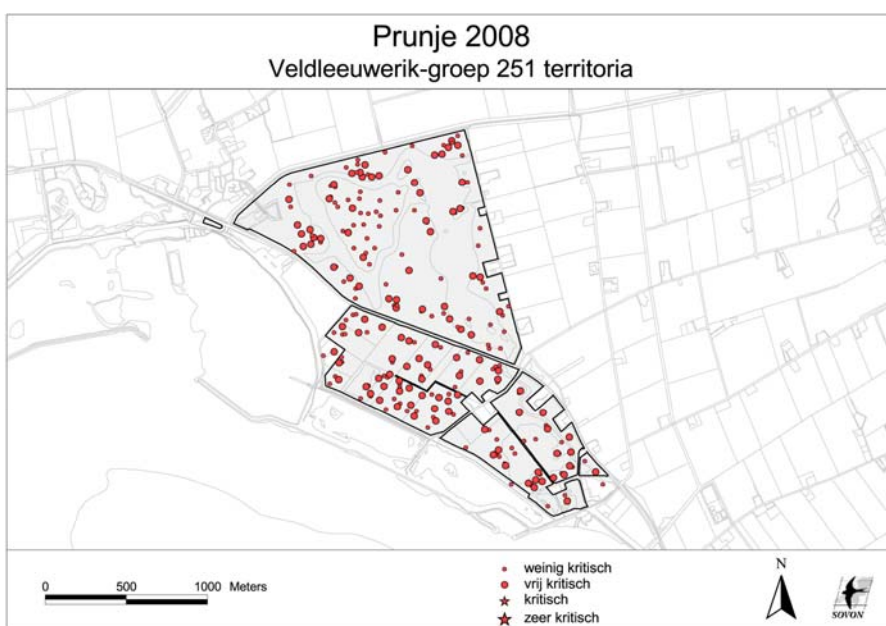
GROEP 502: GRUTTO-GROEP

Deze vogelgroep bevat kenmerkende soorten van vochtig tot drassig grasland. Krakeend, Wilde Eend, Grutto en Tureluur zijn vastgesteld in de Prunje, terwijl Kwartelkoning en Paapje er als broedvogel ontbreken. De zilte omstandigheden in het gebied zijn niet gunstig voor de Krakeend, terwijl de Wilde Eend in delen van het gebied schaars is door een gebrek aan dekking in het vroege voorjaar, maar Grutto en met name Tureluur zijn kenmerkende soorten voor de grazige delen van het gebied. De verspreidingskaart toont dat vertegenwoordigers van de soortgroep verspreid door het gebied voorkomen, waarbij een –logische- voorkeur voor de meest grazige delen valt vast te stellen.

GROEP 503: VELDLEEUWERIK-GROEP

De Veldleeuwerik-groep bestaat uit broedvogels die zich zowel op nat als op droog grasland thuis voelen. Van deze soorten zijn Patrijs, Scholekster, Kievit, Veldleeuwerik en Graspieper in de Prunje vastgesteld. Kwartel, Wulp en de in Nederland vrijwel uitgestorven Grauwe Gors ontbreken als broedvogel. De verspreiding van vertegenwoordigers van de Veldleeuwerik-groep komt sterk overeen met die van de Gruttogroep.

7. Samenvatting & Conclusies

In opdracht van Staatsbosbeheer vond voorjaar 2008 een broedvogelkartering van de nabij de Oosterschelde kust van Schouwen gelegen Prunje plaats. Het betrof de eerste integrale broedvogelkartering sinds de herinrichting als natuurgebied in het kader van de Landinrichting Schouwen-Oost. In het onderzoeksgebied werden 44 soorten broedvogels aangetroffen met in totaal 1823 territoria. De talrijkste soorten waren Kokmeeuw (504 paar), Kluut (365 paar), Visdief (185 paar) en Kievit (105 paar).

Tabel 7.1. Vastgestelde Rode Lijst- en relevante Natura 2000-soorten, aantal territoria en dichtheid per 100 ha in de Prunje (381,5 ha) in 2008. RL status: 1=Gevoelig, 2=Kwetsbaar, 3=Bedreigd, 4=Ernstig Bedreigd. N 2000= kwalificerende soort voor N2000-gebied Oosterschelde ivb met status als broedvogel

Soort	N	N/100 ha	RL	N2000
			status	Osch
Slobeend	7	1,8	2	
Kluut	365	95,7		x
Bontbekplevier	6	1,6	2	x
Strandplevier	13	3,4	3	x
Grutto	36	9,4	1	
Tureluur	76	19,9	1	
Grote Mantelmeeuw	1	0,3	1	
Visdief	185	48,5	2	x
Noordse Stern	11	2,9		x
Dwergstern	36	9,4	2	x
Koekoek	1	0,3	2	
Veldleeuwerik	27	7,1	1	
Graspieper	27	7,1	1	
Gele Kwikstaart	4	1,0	1	
Kneu	3	0,8	1	

Dertien van de 44 vastgestelde soorten broedvogels staan vermeld op de Rode Lijst van de Nederlandse Broedvogels (Van Beusekom *et al.* 2005). Hiervan staan er 7 te boek als gevoelig, 2 als kwetsbaar en 1 als bedreigd. De Rode Lijst-waarde van een gebied is een maat waarin aantal Rode Lijst-soorten, aantal territoria en oppervlak worden meegewogen. De Rode Lijst-waarde van de Prunje in 2008 was de hoogste van 66 in de periode 2005-2008 door SOVON op broedvogels gekarteerde gebieden op Voorne-Putten, Goeree-Overflakkee en Schouwen (tabel 7.2.). Het belang van de Prunje voor broedvogels van de landelijke Rode Lijst wordt daarmee nadrukkelijk onderstreept.

Tabel 7.2. Door SOVON in de periode 2005-2008 op broedvogels gekarteerde gebieden met een Rode Lijst-score > 10 (N=66, Vergeer 2006, 2008, Vergeer *et al.* 2009, De Boer & Vergeer 2006, Vergeer & Sluijter 2005, 2006, 2007, dit rapport).

Gebied	Regio	jaar	RL-score
Prunje	Schouwen	2008	35,8
Middel- en Oostduinen Noord	Goeree	2005	18,9
Tiengemetten	Haringvliet	2008	14,1
Kwade Hoek	Goeree	2005	13,9
Polder Biert	Voorne-Putten	2005	13,4
Zeepe-noord	Schouwen	2005	11,3

Wat de broedvogels betreft vormen de in het gebied aanwezige kustbroedvogels (sterns, meeuwen, Kluut, Bontbek- en Strandplevier) zonder meer de grootste waarde van de Prunje. Dit zijn immers zeer karakteristieke broedvogels van open, zilt natuurgebied, die in vroeger eeuwen al kenmerkend waren voor het gebied en anno 2008 als doelsoort voor het Natura-2000 gebied Oosterschelde te boek staan. Bovendien staat een deel van deze soortgroep op de landelijke Rode Lijst.

Van de overige broedvogels verdienen de weidevogels speciale aandacht. Voorts is het de komende jaren van belang om de aantalsontwikkeling van broedende ganzen in het gebied goed te volgen. Hetzelfde geldt voor de anno 2008 nog zeer matig vertegenwoordigde rietvogels.

Primaire weidevogels weten zich goed te handhaven in de Prunje. In een groot deel van het gebied werd voor de herinrichting een weidevogelvriendelijk beheer gevoerd in het kader van de (voorganger van) de Subsidieregeling Agrarisch Natuurgebied (SAN). Desondanks blijken een aantal soorten weidevogels anno 2008 nog in aantal te zijn toegenomen. Dat geldt met name voor Tureluur en Kuifeend. Van enkele soorten (vooral Scholekster en Grutto) is de absolute dichtheid in het hele onderzoeksgebied ongeveer gelijk gebleven, maar de dichtheid in de hoeveelheid landoppervlak vertoont een duidelijke stijging. Veldleeuwerik en Graspieper weten zich op het niveau van de jaren tachtig en negentig te handhaven, terwijl de Gele Kwikstaart als enige primaire weidevogel een afname vertoont.

Een vergelijking met dichtheden van onder agrarisch natuurbeheer vallende gronden in West-Nederland leert dat Kuifeend, Scholekster, Tureluur, Veldleeuwerik en Graspieper het in de Prunje relatief goed doen, terwijl alleen voor Grutto en Gele Kwikstaart in het SAN-gebied een wat hogere dichtheid werd vastgesteld (Teunissen & Wymenga 2007, zie tabel 7.3). Vergeleken met de gemiddelde dichtheid in het akker- en weidevogelmeetnet Zeeland liggen de dichtheden van alle in de Prunje vastgestelde primaire weidevogels, uitgezonderd Wilde Eend en Gele Kwikstaart, fors hoger (tabel 7.3).

Tabel 7.3. Dichtheid primaire weidevogels in achtereenvolgens Prunje 2008 landoppervlak en geheel), Prunje-LBL-karteringen 1988, 1992 en 1995, SAN-weidevogelkartering West-Nederland 2006 en akker- en weidevogelmeetnet Zeeland 2008 (Gegevens: dit rapport, Van Buel 1996, Teunissen & Wymenga 2007, SOVON ongepubl.)

Soort	N	Prunje 2008	Prunje 2008	LBL 1988	LBL 1992	LBL 1995	SAN	Meetnet
		landopp.	Geheel	Prunje	Prunje	Prunje	West-Nl	akk/weide
		N/100 ha	N/100 ha	N/100 ha	N/100 ha	N/100 ha	2006	Zld 2008
Wilde Eend	71	26,2	18,6	12,6	11,2	10,4	Nvt	16,6
Slobeend	7	2,6	1,8	0,4	0,4	1,8	1,8	0,4
Kuifeend	46	17,0	12,1	1,2	1,2	3,6	1,5	0,9
Scholekster	90	33,2	23,6	21,6	21,2	22	9,4	4,1
Kievit	105	38,7	27,5	22	17,6	16,2	28,5	7,9
Grutto	36	13,3	9,4	5,4	11	9,8	15,1	0,7
Tureluur	76	28,0	19,9	15	15,2	12,2	6,4	0,9
Veldleeuwerik	27	10,0	7,1	13,2	12	10,2	1,7	1,1
Graspieper	27	10,0	7,1	12	10,6	13,4	1,2	4
Gele Kwikstaart	4	1,5	1	7,8	5,4	6,4	1,7	2,6

De sleutel tot een goed beheer van de Prunje –ook voor de relevante broedvogels- ligt bij een goed waterbeheer. Daarmee kan immers behoud van openheid, de mate van isolatie van de eilanden en het terugdringen van de vegetatiesuccessie worden geregeld. Predatie op eieren en jongen van kustbroedvogels kan niet geheel worden uitgebannen. In een geheel natuurlijke situatie zouden een aantal van opgaand geboomte en beschutting afhankelijke predatoren minder kansen krijgen, maar helaas: in zo'n omgeving ligt de Prunje nu eenmaal niet. Wel kan het streven naar openheid in en nabij het gebied het een aantal predatoren moeilijker maken. Van groot belang is dat een heksenjacht op roofvogels voorkomen wordt. Een gerichte bestrijding van Bruine Ratten aan de randen van het gebied (spuikom Flaauwers) is wel goed voorstelbaar. De inscharing van vee is een logische beheersmaatregel in verband met het terugdringen van vegetatiesuccessie. Wel dient deze inscharing geregeld geëvalueerd te worden en dienen de belangen van broedvogels zo goed mogelijk

gewaarborgd te worden. Afrastering van enkele voor broedvogels belangrijke gebiedsdelen met lang gras tot 15 juni zou conflicten kunnen voorkomen. Voorts is het van belang de draagkracht van het gebied voor het vee goed in te schatten; een langdurige inundatie van de lager gelegen gebieden in de winter en het vroege voorjaar leidt tot een geringere hoeveelheid opgaand gras later in het voorjaar. Interessant is de vraag in hoeverre de toename van broedende Grauwe- en vooral Brandganzen een effect heeft op het korthouden van de vegetatie voor de duur van het broedseizoen.

Broedvogels zijn een van de voornaamste ‘doelgroepen’ van de heringerichte Prunje. Het is dan ook van belang dat de aantalsontwikkeling van broedvogels goed gevolgd wordt. Te hopen valt dat de Vogelwerkgroep Schouwen-Duiveland ook de komende jaren in staat zal zijn om de twee BMP-plots in het gebied te blijven onderzoeken. Voorts is het van groot belang dat de jaarlijkse tellingen van kustbroedvogels in opdracht van de Waterdienst van Rijkswaterstaat doorgang zullen vinden. Het is zeer aan te bevelen dat ook het onderzoek naar broedsucces en oorzaken van broedfalen van kustbroedvogels in het gebied weer wordt opgepakt. Tot slot bevelen we aan om, na afronding van de herinrichting van de deelgebieden nabij Zierikzee, een integrale broedvogelkartering van het gehele heringerichte gebied uit te laten voeren: dan pas wordt immers de waarde van het gehele Plan Tureluur-gebied langs de Schouwse zuidkust in zijn volle omvang duidelijk.

8. Literatuur

- BEIJERSBERGEN J. & MAAT J. DE. 1996. Gebiedsvisie voor de zuidkust van Schouwen. Provincie Zeeland/Ministerie van LNV, Directie Zuidwest. Middelburg/Goes.
- BEINTEMA A. & MOEDT O. 1995. Ecologische Atlas van de Nederlandse Weidevogels. Schuyt&Co, Haarlem.
- BEUSEKOM R. VAN, HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER K. & THISSEN J. 2005. Rode Lijst van de Nederlandse Broedvogels. Tirion. Zeist.
- BUEL H.VAN. 1996. Weidevogels binnen en buiten relatienotagebieden in Zeeland in 1995. Bureau De Horst, Nota 96-15. Gilze.
- BUREAU WAARDENBURG/ZEEUWSE MILIEUFEDERATIE. 1990. Plan Tureluur, natuurontwikkelingsplan voor de Oosterschelde. Culemborg/Goes.
- DIJK A.J. VAN. 2004. Broedvogels inventariseren in proefvlakken (handleiding Broedvogel Monitoring Project (BMP)). Sovon, Beek-Ubbergen.
- DIJK A.J. VAN, BOELE A., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K., & PLATE C.L. 2008. Broedvogels in Nederland in 2006. SOVON-monitoringrapport 2008/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.
- DIJK A.J. VAN, BOELE A., VAN DEN BREMER L., HUSTINGS F., VAN MANEN W., VAN KLEUNEN A., KOFFIJBERG K., TEUNISSEN W., VAN TURNHOUT C., VOSLAMBER B., WILLEMS F., ZOETEBIER D. & PLATE C.L. 2007. Broedvogels in Nederland in 2005. SOVON-monitoringrapport 2007/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.
- ENDE G. VAN DEN. 2000. Broedvogelinventarisatie Prunje-Noord en -Zuid 2000. Zeelieven 16: 16-19.
- ENDE G. VAN DEN. 2005. Vijf jaar broedvogelonderzoek in de Prunje. Zeelieven 21: 21-26.
- ENDE G. VAN DEN. 2006. BMP Prunje-Noord en -Zuid 2006. Zeelieven 22: 5-8.
- ENDE G. VAN DEN (IN PREP). BMP-inventarisatie Prunje Noord en Zuid 2008. Zeelieven.
- ENDE G. VAN DEN & TROMPER L. 2002. Broedvogelinventarisaties Prunje-Noord en -Zuid in 2002. Zeelieven 18: 6-9.
- ENDE G. VAN DEN & TROMPER L. 2003. Broedvogelinventarisaties Prunje-Noord en -Zuid. Zeelieven 19: 4-7.
- HAPEREN A VAN, KRAKER K. DE, NEUT J. VAN DER, REEST P. VAN DER & STOOKER G. 1999. Aan de monding van Maas en Schelde: Natuurgebieden in Zuidwest-Nederland. Staatsbosbeheer, Middelburg.
- HEMMINGA M.A. (REDACTIE). 2004. Deltalandschap; natuur en landschap van Zuidwest-Nederland in historisch perspectief. Stichting het Zeeuwse Landschap, Heinkenszand.
- HOEKSTEIN M. 2008. Nestsuccesonderzoek Prunje Noord. SOVON-notitie. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.

- MEININGER P.L., ARTS F.A., LILIPALY S.J., STRUCKER R.C.W. & WOLF P.A. 2001. Broedsucces van kustbroedvogels in het Deltagebied in 2000. Werkdocument RIKZ/OS/2001.810x. Middelburg.
- MEININGER P.L., HOEKSTEIN M.J., LILIPALY S.J., STRUCKER R.C.W. & WOLF P.A. 2002. Broedsucces van kustbroedvogels in het Deltagebied in 2001. Rapport RIKZ/2002.020. Middelburg.
- MEININGER P.L., HOEKSTEIN M.J., LILIPALY S.J. & WOLF P.A. 2005. Broedsucces van kustbroedvogels in het Deltagebied in 2004. Rapport RIKZ/2005.02. Middelburg.
- MEININGER P.L., HOEKSTEIN M.J., LILIPALY S.J. & WOLF P.A. 2006. Broedsucces van kustbroedvogels in het Deltagebied in 2005. Rapport RIKZ/2006.006. Middelburg.
- SIERDSEMA H. 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurgebieden. SBB-rapport 1995-1, Sovon onderzoeksrapport 1995/04. SBB/Sovon, Driebergen/Beek-Ubbergen.
- SOVON. 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Verspreiding, Aantallen, Verandering. Naturalis, Leiden.
- SOVON & CBS. 2005. Trends van vogels in het Nederlandse Natura 2000 netwerk. SOVON-informatierapport 2005/09. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen.
- STRUCKER R.C.W., HOEKSTEIN M.S.J., WOLF P.A. & MEININGER P.L. 2006. Kustbroedvogels in het Deltagebied in 2006. Rapport RIKZ/2007.016. Delta Project Management/Rijksinstituut voor Kust en Zee. Culemborg/Middelburg.
- STRUCKER R.C.W., HOEKSTEIN M.S.J., & WOLF P.A. 2008. Kustbroedvogels in het Deltagebied in 2007. Rapport RWS Waterdienst/2008.032. Delta Project Management. Culemborg.
- TEUNISSEN W. & WYMENGA E. 2007. Weidevogels in de collectieve SAN-gebieden in West-Nederland in 2006. SOVON-onderzoeksrapport 2007/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.
- VERGEER J.W. 2006. Broedvogels van Watergat, Vroongronden en Zeepeduinen in 2005. SOVON-inventarisatierapport 2006/08. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.
- VERGEER J.W. 2008. Broedvogels van Tiengemetten in 2008. SOVON-inventarisatierapport 2008/22. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.
- VERGEER J.W. & SLUIJTER T.C.J. 2005. Broedvogels van zeven terreinen op Voorne-Putten en in de Hoeksche Waard in 2005. SOVON-inventarisatierapport 2005/40. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.
- VERGEER J.W. & SLUIJTER T.C.J. 2006. Broedvogels van de Esscheplaat, Zeehondenplaat en Sasseplaat-West & van de APL-polder in 2006. SOVON-inventarisatierapport 2006/10. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.
- VERGEER J.W. & SLUIJTER T.C.J. 2007. Broedvogels van Staatsbosbeheer-objecten op Goeree-Overflakkee in 2007. SOVON-inventarisatierapport 2007/52. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.

VIJVERBERG J. 1925. *Vogel-Idyllen: Ranke Wieken*. Busse. Rotterdam.

VOGELWERKGROEP SCHOUWEN-DUIVELAND. 2004. Broedvogelinventarisaties in twee proefvlakken in het Prunje-gebied op Schouwen in 2004. Rapport VWG Schouwen-Duiveland, Zierikzee.

ZUIJLEN G.J.C. VAN & VERGEER J.W. 2008. Ontwikkeling akker- en weidevogels Zeeland 1998-2004. SOVON-inventarisatierapport 2008/35. SOVON Vogelonderzoek Nederland. Beek-Ubbergen.

Bijlagen

Bijlage I	Teldata en –duur per deelgebied
Bijlage II	Verspreidingskaarten broedvogels 2008

Bijlage I Teldata en –duur per deelgebied

Veldmedewerkers per deelgebied:

Prunje-Noord: Mark Hoekstein (*=onderzoek broedsucces)

Prunje-Zuid: Jan-Willem Vergeer

Prunje-Noord BMP-plot: Vogelwerkgroep Schouwen-Duiveland

Prunje-Zuid BMP-plot: Vogelwerkgroep Schouwen-Duiveland

Gebiednr.	Gebiedsnaam	Dag	Maand	begintijd	eindtijd	duur veldbezoek
1.1	Prunje-Noord	31	3	9:45	12.50	3:05
1.2	Prunje-Noord	14	4	06.25	09.30	3:05
1.3*	Prunje-Noord	21	4	09.00	12.05	3:05
1.4	Prunje-Noord	28	4	10.30	16.45	6:15
1.5*	Prunje-Noord	6	5	06.45	11.00	4:15
1.6	Prunje-Noord	19	5	05.15	10.30	5:15
1.7*	Prunje-Noord	29	5	08.45	11.30	2:45
1.8*	Prunje-Noord	2	6	08.00	09.50	1:50
1.9a	Prunje-Noord	5	6	05.20	06.00	0:40
1.9b*	Prunje-Noord	5	6	06.00	08.00	2:00
1.9c	Prunje-Noord	5	6	16.00	17.30	1:30
2.1	Prunje-Zuid	2	4	07.10	12.40	5:30
2.2.	Prunje-Zuid	20	4	06.30	10.30	4:00
2.3.	Prunje-Zuid	11	5	06.10	09.30	3:20
2.4.	Prunje-Zuid	30	5	11.30	15.00	3:30
2.5.	Prunje-Zuid	30	5	20.05	22.50	2:45
2.6.	Prunje-Zuid	18	6	06.20	13.10	6:50
2.7.	Prunje-Zuid	5	7	07.00	10.15	3:15
3.1.	Prunje-Noord BMP-plot	6	4	08.00	09.00	1:00
3.2.	Prunje-Noord BMP-plot	24	4	18.45	20.00	1:15
3.3.	Prunje-Noord BMP-plot	6	5	08.05	09.30	1:25
3.4.	Prunje-Noord BMP-plot	25	5	08.00	10.15	2:15
3.5.	Prunje-Noord BMP-plot	4	6	19.15	21.15	2:00
3.6.	Prunje-Noord BMP-plot	18	6	19.15	21.00	1:45
3.7.	Prunje-Noord BMP-plot	1	7	19.10	20.45	1:35
4.1.	Prunje-Zuid BMP-plot	29	3	09.45	10.55	1:10
4.2.	Prunje-Zuid BMP-plot	13	4	09.00	10.30	1:30
4.3.	Prunje-Zuid BMP-plot	26	4	08.25	10.00	1:35
4.4.	Prunje-Zuid BMP-plot	11	5	09.00	11.00	2:00
4.5.	Prunje-Zuid BMP-plot	24	5	09.00	10.30	1:30
4.6.	Prunje-Zuid BMP-plot	8	6	08.00	10.00	2:00
4.7.	Prunje-Zuid BMP-plot	22	6	08.30	09.30	1:00

Bijlage II Verspreidingskaarten broedvogels 2008

In deze bijlage worden per soort verspreidingskaarten van alle voorjaar 2008 in het onderzoeksgebied vastgestelde territoria gepresenteerd. Het boven de kaart vermelde cijfer staat voor het totaal aantal vastgestelde territoria *binnen* de grenzen van de onderzoeksgebieden.

SOVON Vogelonderzoek Nederland

Rijksstraatweg 178
6573 DG Beek-Ubbergen

T (024) 684 81 11

F (024) 684 81 22

E info@sovon.nl

I www.sovon.nl

